

Upravništvo: Ljubljana, Pucničjeva ulica 3.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inserati: oddelci: Ljubljana, Pucničjeva ulica 3 — Telefon št. 31-23, 31-26
Podružnica: Novo mesto: Ljubljanska cesta 43
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri poštovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti Conti Post No 11-5118
ZALUČNO ZASTOPSTVO za ostanke in K. Italije so izposojila
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izšla vsak dan mmo ponedeljko
Naročila mala vsakega Lir 18.
za izposojilo vključno s »Ponedeljskim jutrom« Lir 36,50.
Uredništvo:
Ljubljana, Pucničjeva ulica št. 3. telefon št. 31-22, 31-23, 31-24.
Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ad emere: Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Nuovi attacchi aerei contro navi nemiche

Scontri di elementi esploranti sul fronte cirenaico
Alcuni mezzi blindati nemici distrutti

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 20 novembre 1942-XXI il seguente bollettino di guerra No 909.

Sul fronte cirenaico, in scontri di elementi esploranti, alcuni mezzi blindati nemici sono stati distrutti. Sono stati catturati in zona Agedabia equipaggi di aerei nemici abbattuti dalla nostra artiglieria.

Navi anglo-americane sono state attaccate a più riprese dai nostri bombardieri nei porti dell'Africa settentrionale francese; in combattimenti aerei due »Curtiss«

venivano abbattuti dai cacciatori germanici.

Alcune bombe sono state sganciate questa notte da velivoli britannici nei dintorni di Catania, con qualche danno e senza perdite umane; un »Wellington« centrato dalle artiglierie contro-aeree, è precipitato al suolo.

Nella zona di Lanzo Torinese sono stati catturati cinque aviatori, tra cui un ufficiale, facenti parte dell'equipaggio di un apparecchio abbattuto durante l'incursione effettuata contro Torino nella notte sul 19.

Prebivalstvo Italije daje zgled trdnosti, odločnosti in hrabrosti

Govor predsednika na seji finančnega odbora senata
Seje treh senatnih komisij

Rim, 19. nov. s. Pod predsedstvom senatorja Bevilacqua in ob navzočnosti finančnega ministra ter državnih podtajnikov v njegovem in mornariškem ministrstvu se je sestal senatni finančni odbor. Pred proučitvijo zakonskih načrtov je predsednik v imenu komisije poslal goreč pozdrav našim junakom Oboroženim silam in civilnemu prebivalstvu, ki daje zgled čudovite trdnosti, odločnosti in hrabrosti, čeprav je prizadeto po sovražnih napadih. Podčrtal je nadvse trdno vero v popolno končno zmago in izrazil neupogljivo voljo do sleherne žrtve, da bi bila zmaga, ki jo naši borci zaslužijo, čim prej radostna stvarnost.

Komisija je sprejela z vzklikom zakonske načrte, ki pooblašajo ministre za vojno, mornarico in letalstvo za prevzem obveznosti za izdatke v zvezi z vojnim stanjem. S spremembami je bil sprejet tudi zakonski načrt, ki dovoljuje emisijo 9-letnih zakladnih bonov v posebnih 3% serijah.

Debate so se udeležili predsednik, ministri, poročevalci in senatorji Silvio Crespi, Reabudengo, Felici, Martin Franklin in Damello.

Pod predsedstvom senatorja Guadagni-

nija se je potem sestala ob navzočnosti državnih podtajnikov in pravosodnega ministrstva in finančnem ministrstvu komisija za notranje zadeve in pravosodstvo ter je proučila in odobrila več zakonskih načrtov. Pod predsedstvom senatorja Prampolini se je sestala končno ob navzočnosti ministra za poljedelstvo komisija za poljedelstvo, ki je odobrila več zakonskih načrtov.

Berlin, 19. nov. s. Rimski dopisnik lista »Deutsche Allgemeine Zeitung« Leo Boehmer ugotavlja, da se nedavni dogodki v Afriki podvojijo odprmo silo, borbeno voljo in požrtvovalnega duha italijanskega naroda. Gotovo je, da se Italija ne prepustiča v tem trenutku prezgodnjemu optimizmu in tudi ne obojanja vredni brezbrčnosti. Italija ve, za kaj gre, in je od pričetka vedno gledala v bodočnost s pogumom in s prevladujočo, ne da bi zanemarila kakršnokoli možnost. Prav tako se Italija ne pusti vplivati od nasprotne propagande Zedinjenih je okrog Duceja, pozna svojega smrtnega sovražnika in je pripravljena do zadnjega braniti svoj življenjski prostor danes prav tako kakor v dobi sankcij, s katero se je pričela borba proti zatiralcu Angliji.

Uspešne borbe v Rusiji

Zmagovit protinapad v zapadnem Kavkazu — Zavzetje nadaljnjih blokov v Stalingradu — Sovjetski protinapadi povsod odbiti

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 20. nov. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Pri krajevnih bojnih akcijah v zapadnem Kavkazu so vrgle nemške čete sovražniške sile v protinapadu, ki so ga podpirali močni oddelki letal za poletne na bližnje daljave, na njihove izhodne postojanke. Na prostoru okrog Alagira in vzhodno od Mozdok so se izjalovili sovražniški napadi ob čuječi obrambi naših čet, ki so uničile dve šibkejši borbeni skupini sovražnika.

V Stalingradu so lastni napadalni oddelki zavzeli nekaj hišnih blokov. Sovražniškovi protinapadi so se zrušili.

Na fronti ob Donu so rumunske in nemške čete v hudih borbah proti težkim sovražnim napadom oklopnih oddelkov in pehote.

Na vzhodni fronti je v vseh odsekih iniciativa slej ko prej na nemški strani

Neresnična zatrevanja moskovske in anglosaške propagande — Boji za »Hudičevo skalo« v Stalingradu

Berlin, 19. nov. Uradno poročilo, ki ga je danes opodbe objavil sovjetski glavni stan, zatrjuje, da z vse fronte ni javiti ničesar posebnega. Britanska propaganda se je takoj popoldne z navdušenjem lotila te objave ter jo razširila, kolikor se je le dala. Razlog za to je razumljiv, saj so v Londonu že ves teden zatrevjali, da je nemška vojska na vzhodu izrpana in da ni zmogla več nikakih ofenzivnih dejanj.

Moskovsko uradno poročilo je torej Britancem in Američanom prišlo ravno prav, vendar pa je položaj bistveno drugačen od sovjetskega zatrevanja. Da na fronti ni nič novega, je bilo ovrženo takoj z vestmi, ki so prišle z odseka ob Volhovu, z odseka na Volgi, zlasti pa s Kavkaza. Ob Volhovu so nemške čete do konca izvedle prošlo noč celo vrsto operacij v velikem slogu; pri teh operacijah je bilo uničeno nekoliko sovjetskih polkov, zajeto nekoliko sto topov in voz ter zasedeni položaji znatne strateške važnosti. Ob Volgi, oziroma pravilne rečeno na razvalinah Stalingrada, ki je bil nekdanji oziroma največji in industrijski središč Sovjetske zveze, se je obkroževanje boljševikov še nadaljevalo in branilci ruševin so sedaj stisnjeni tesno okoli tako imenovane Hudičeve skale. To je ogromna in strma skalnata stena, ki se dviga navpično tik na desnem bregu Volge ter je obdana z globokim jarkom. Na tej skalnati vzpetini so si boljševiki uredili obrambne položaje. V neštevilnih jamah in luknjah, ki so si jih boljševiki izkopali še pred hitko, je urejen obrambni pas tik ob središču mesta. Tu so se vgnezdile skupine rdeče vojske, oborožene do zob in skrbno skrite, da bi nasprotnik ne opazil točk, kjer so postavljene težke strojnice, možnarji in metali min.

Dolej je Hudičeva skala vzdigala razne

vsakodnevne napade, ki so jih izvršile majhne skupine pionirjev. Prav za prav izraz napadi za to delovanje ni popolnoma pravičen. Šlo je po velikem delu samo za ofenzivno tipanje v manjšem obsegu, kajti nemško poveljstvo je mnenja, da je osvoboditev skale podrejene strateške važnosti in zato ne bi opravičilo žrtvovanje preveč človeških življenj. Sedaj pa je že vse pripravljen za osvojitve te odporne točke. Nemške čete so prekoračile skalo obdajajoči pas ter dosegle podnožje stene. Rumuni so dovršili obkrožitev ter se pripravljajo za končno očiščenje tega skalnatega griča. Medtem pa je na porušeno mesto, kjer se že več kot sto dni vrši peklenko obstreljevanje in neusmiljena borba, zapadel sneg, kar je nekaka prijetna izprememba po nalihvni preteklega tedna.

Znatni snežni meteži so javljali tudi iz srednjega Kavkaza, dočim vlada v odseku Tuapseja neprodna megla, ki zagrinja premikanje čet. Ravno tej megli se je zahvaliti, da je bataljon nemških planinskih strelcev lahko razširil svoj prodor v sovražnem utrbenem sistemu, obkolil znatne ruske čete ter jih stisnil v ozek prostor, kjer jih je čakalo nelagodno uničenje. V svojem poročilu o tem uspehu je nemško poveljstvo javilo tudi neko drugo težko akcijo v istem odseku. Nekaj grenadirskega polka iz Württemberga je osvojil kakih 50 sovjetskih obrambnih utrditev, ki so ščitile neko važno gorsko postojanko. Obe podjetji sta stali boljševike velike izgube na moštvi in materialu. Nemci so pri tem zajeli tudi 6000 ujetnikov.

V odseku Elbrusa se kljub snežnemu meteu in hudemu mrazu nadaljuje pritisk na sovražnika, ki se je v zadnjih treh dneh umaknil še globlje ter zapustil svoje okope in borbene položaje. Ta dejstva zgo-

Novi letalski napadi na sovražne ladje

Spopadi izvidniških elementov na cirenajškem bojišču — Nekaj sovražnih oklopnih sredstev uničenih

Glavni stan italijanskih oboroženih sil je objavil 20. novembra naslednje 909. vojno poročilo:

Na cirenajškem bojišču je bilo v spopadih izvidniških elementov uničenih nekaj sovražnih oklopnih sredstev. Na področju pri Agadabiji so bile zajete posadke sovražnih letal, ki jih je naše topništvo sestrelilo.

Naši bombniki so v pristaniščih v francoski Severni Afriki večkrat zaporedoma napadli angloško-ameriške ladje; nemški letalci so v letalskih spopadih sestrelili dve letali tipa Curtis.

Britanska letala so preteklo noč odvrkla nekaj bomb v bližini Catanije; bilo je nekaj škode brez človeških žrtev; protiletalsko topništvo je zadelo neko letalo tipa Wellington, ki je strmoglavilo na tla.

Na področju pri Lanzo Torinese je bilo zajetih 5 letalev, med njimi 1 oficer, ki so tvorili posadko nekega letala, sestreljenega med letalskim napadom na Torino v noči na 19. t. m.

Čete Osi so zasedle strateško najbolj važne točke Severne Afrike

Berlin, 19. nov. s. V nekem poluradnem komentarju se podčrtava, da so se sile Osi z izkrcanjem v Tunisu polastile glavne postojanke, s pomočjo katere je mogoče popolnoma zagraditi zapadno Sredozemlje od vzhodnega. Konvoji za vzhodno Sredozemlje ne bodo mogli več kakor v preteklosti po poti ob tuniški obali. Sicilski kanal je postal s tem za sovražnika izredno nevaren. Z Bizerto se je Os razen tega polastila pomorskega oporišča, ki je morda najboljše v vsem Sredozemlju. Vojna je dokazala dovolj zadostno, da sile Osi, kadar zasedejo kako postojanko, jo tudi branijo do skrajnosti. Angloameriška utvara, da se bo mogoče polastiti brez strela vse francoske Severne Afrike, se je hitro razblinila, kakor je bil preprečen tudi sovražnikov načrt za vpad Rommelu v hrbet. Za izvedbo tega načrta morajo Angloameričani osvojiti najprej Bizerto in mesto Tunis. Američani morajo dokazati zdaj, ali se znajo v Tunisu bolje boriti kakor na Filipinih. Razen tega morajo dokazati, da so med tem postali mojstri v oskrbovanju.

Vichyska vlada mora pokazati pravo lice

Ugotovitve nemškega zastopnika v Parizu

Pariz, 19. nov. s. V svojih izjavah zastopnikom tiska je zastopnik nemške propagande rekel, da dve manifestaciji označujeta doslej položaj Vichyja. Prva je negativna, in sicer ugotovitve, da so Američani z vdorom v Alžir in Maroko prekinili diplomatske odnose. Druga je pozitivna, to je predlog za prehod nemških čet, ki so vstopile v nezasedeno Francijo. In vendar se ve, da sile Osi, ne da bi dvomile o stvarnosti in dobri volji predsednika Laval, upoštevajo, da je vichyska vlada igrala in namerava igrati na dveh šahovnicah. To dokazuje tudi dejstvo, da se je doslej sklepalo, ne da bi bil kakšen sklep izveden. Srdit odpor francoskih čet v Alžiru in Maroku je obstojal samo v uradnih komentarjih, toda nikoli ne stvarno, razen v redkih izjemah. Zadržanje samega admirala Darlana je bilo pod vplivom vichyske negotovosti in ne, kakor so nekateri trdili, pod vplivom vikoravanja italijanskih čet v gotove farmoske predele. Glede generala Weyganda se potrjuje, da je bil aretiran in se nahaja sedaj v Nemčiji. En sam Giraud je zastopal, je dodal zastopnik, ko je odgovarjal na vprašanje o razlogih te aretacije.

Za zdaj se čaka še na odločitev višjske

Španija ne zaupa anglosaškim zagotovilom

Brezuspešni hujskajoči manevri sovražne propagande

Rim, 19. nov. s. Medtem ko so pomen odločitev prijateljskega značaja, ki jih je izvedel Franco naravno in popolnoma razumeli v glavnih mestih Osi, skuša anglosaška propaganda zvičajno, toda brezuspešno s članki v londonskih listih, z radijskimi oddajami in s podatki inozemskih dopisnikov v Londonu vsiliti misel, da je delna španska mobilizacija naperjena proti neki domnevni nevarnosti invazije s strani sil Osi. Gre za običajni anglosaški poskus vzburjanja dvomov in sumničenja glede nevtralnosti Španije. Podobne manevre je poskušala nedavno angloško-ameriška propaganda glede Turčije.

Dejstvo je, da po nezahtevanih zagotovilih, ki jih Roosevelt dal glede Iberijske polotoka in španskega Maroka, Francova odločitev jasno izraža legitimno zadržanje po geslu, da je zaupanje dobro, nezaupanje pa boljše. Zaman je manover anglosaške propagande, ko podčrtava, da sile Osi niso dale zagotovila, medtem ko jih je Roosevelt dal. Jasno je, da so s strani sil Osi, ki so prijateljice nove Španije od hudih in težkih časov državljanske vojne, vsakršna zagotovila odveč. Očitno je tudi, da je Roosevelt čutil dolžnost, dati nezahtevana zagotovila, ker je prišel v afriški in sredozemski prostor ki je v neposredni bližini Španije in njenih interesov, kot izraziti vpadalec v nevtralnemu ozemlju. Toda kakšno vrednost naj se pripisuje Rooseveltovim zagotovilom in vsaki drugi besedi človeka, ki se je po novno svedčano obvezal, da ne bo poslal niti

vrno zavračajo nauteemeljene boljševiške vesti o namišljenih uspehih. Tudi novice iz odseka ob Tereku, kjer se razvijajo neprestani napadi in protinapadi, so zelo ugodne. Toda tu se pripravlja nekaj novega in v kratkem bo prilika za podrobnejša pojasnila. (II Piccolo.)

Na finskem odseku

Helsinki, 19. nov. s. Finsko vrhovno poveljništvo poroča: V zadnjih 24 urah je vladal mir na fronti v Karelski ožini. Na fronti Aunusa je bil odbit sovjetski oddelek, ki se je skušal vrniti v finske postojanke. Na fronti vzhodne Karelije so se izjalovili poizkusi nekega sovjetskega oddelka v odseku Rukajärvi, da bi se oddelek polastil prednjih finskih postojank. V odseku Uhtuo so se udejejevale patrulje.

stila pomorskega oporišča, ki je morda najboljše v vsem Sredozemlju. Vojna je dokazala dovolj zadostno, da sile Osi, kadar zasedejo kako postojanko, jo tudi branijo do skrajnosti. Angloameriška utvara, da se bo mogoče polastiti brez strela vse francoske Severne Afrike, se je hitro razblinila, kakor je bil preprečen tudi sovražnikov načrt za vpad Rommelu v hrbet. Za izvedbo tega načrta morajo Angloameričani osvojiti najprej Bizerto in mesto Tunis. Američani morajo dokazati zdaj, ali se znajo v Tunisu bolje boriti kakor na Filipinih. Razen tega morajo dokazati, da so med tem postali mojstri v oskrbovanju.

V Berlinu so zelo zadovoljni s temi prvimi uspehi. Dejstva so dokazala, da niso Američani in Angleži pristali v Severni Afriki in na kontinentu, temveč da so se sile Osi v pozdrav padalec vgnezdile v strateško najbolj važnih točkah Severne Afrike.

Italijansko letalstvo je prekosilo samega sebe

Madrid, 20. nov. s. Tukašnji listi opozarjajo na junško delovanje fašističnega letalstva v Sredozemlju. Tunisu in alžirskih pristaniščih. List »Alcazar« piše, da so italijanska letala dosegla proti anglo-ameriški brodovju sijajne uspehe in da je italijansko letalsko orožje, katerega hrabrost je svetu že znana, prekosila te dni samega sebe, ko se je uveljavilo na ogromne razdalje in prisililo sovražna brodovja k umiku in razpršitvi vzdolž alžirske obale, potem ko so utrpela velike izgube.

vlade. Možno je, da bodo te velike odločitve, ki se pričakujejo, preosnova vlade in ustvaritev vedne javne blaginje. Doriot je zahteval naj stopi v vlado Josef Dorait kot notranji minister, Benoit Mechen pa kot zunanji minister, Benoit Mechen pa stov, da bo Francija marširala ob strani sil Osi, so samo želja nekaterih sodelovalnih krogov v Parizu, ne pa kaka stvarnost.

Angleži se boje še hujših pomorskih izgub

Rim, 19. nov. s. Mornariški urednik »Daily Maila« piše: V Sredozemskem morju in ob anglosaških oskrbovalnih poteh atlantske severnoafriške obale divja silna podmorniška ofenziva Osi od pričetka izkrcanja zaveznikov. Zaradi velike koncentracije sovražnih podmornic ni mogoče upati, da pomorske izgube ne bi bile hude. Lizbona, 20. nov. s. »Diario de Lissabona« navaja podatke o potopitvah anglosaških ladij, ki jih je objavil Göbbels, in piše, da je Stafford Cripps potrdil trditve nemškega ministra, ko je priznal, da je podmorniška vojna najbolj resna nevarnost, ki ji morajo biti zavezniki kos.

enega vojaka v boj onstran morja. To dobro vedo Španci, enako kakor ves ostali svet.

Madrid, 19. nov. s. Pod naslovom »Pravi pomen mobilizacijskega zakona«, piše list »Informaciones«: Očitno je, da se nam vojna približuje. Ne moremo naprej živeti kakor doslej, bave se samo s svojimi notranjimi vprašanji; pa naj bodo še tako važna. Smo edini evropski narod s Portugalsko, ki ni mobiliziral, ko so to sto-

Nepopustljivost Madžarske v borbi proti boljševizmu

Mogočne manifestacije v madžarskem parlamentu — Vojni minister general Nagy o vojnih ciljih

Budimpešta, 19. nov. s. Debata o proračunu narodne obrambe, ki je bila v parlamentu, je dala povod za mogočne manifestacije za vojsko. Poslanec Boethy je izjavil, da se mora vojna proti boljševizmu voditi ob strani zaveznikov Osi do zmage in da bo to zahtevalo še naporov in žrtev.

Nato je govoril minister za narodno obrambo general Nagy. Ob veliki pozornosti vseh poslancev je general Nagy izjavil, da so naporu vlade predvsem usmerjeni na ojačenje vojske, ki je najvažnejše jamstvo za bodočnost države. Govorec o vojni proti boljševizmu je general Nagy izjavil, da se je Madžarska postrojila ob stran Italije in Nemčije, da brani lastno neodvisnost, kulturo in vero. Danes je boljševiška nevarnost že 2.000 km od madžarske meje. Ob Donu se naši vojaki ne bore za tuje interese, temveč samo za to, da zagotove in zjamčijo narodu bodočnost in razvoj. Globoka vera v zmago prejšnja madžarska vojska, v zmago, ki bo dosežena ob strani čet Osi. Kri, ki jo Madžari prilizajo na boljših vzhodnih fronte, bo prispevala, da bo Madžarska pridobila dostojno mesto v novem redu, ki bo nastal po zmagi. Notranja fronta, je nadaljeval minister, mora biti bolj kot kdaj trdna. Boreča se vojska zahteva od države red, delo in disciplino. Minister Nagy je potem govoril o obveznih delovnih taboriščih za žide. Izjavil

ril vsi drugi narodi pred dvema letoma, vključno s tistimi, ki so daleč od bojišč. General Franco, okrog katerega moramo biti bolj kot kdaj zbrani v strnjnih množicah, je sklenil ojačiti naša obrambna sredstva. Ta mera v ničemer ne spreminja dosedanjega zadržanja naše domovine. Gre samo za ojačenje tega zadržanja.

Špansko-italijansko prijateljstvo

Madrid, 19. nov. s. Italijanski Kr. veleposlanik je sredi prireditel večerjo v čast španskega zunanjega ministra Jordana. Udeležili so se je visoke osebnosti iz španskih političnih krogov.

Os nove evropske kulture

Monakovo, 19. nov. s. V Monakovu je bila otvorjena zimska sezona društva prijateljske Nemške akademije z govorom državnega tajnika Guttnerja, ki je očrtal uspehe lanskega leta pri udeleževanju v tujni s pomočjo gledališča, kina in propagande. Guttner je nadaljeval: Sodelovanje Italije in Nemčije, je in ostane tudi v duhovnem in kulturnem področju os bodoče evropske kulture, teko kakor današnja Italija predstavlja visoko tradicijo antične sredozemske civilizacije. Nemčija pa je utelešen prispevek nemškega elementa k evropski kulturi. Ko bo ta vojna zaključena, bo prišla ura za sodelovanje vseh narodov v Evropi za ustvarjanje nove kulture.

Odmevi proslave obletnice sankcij

Stockholm, 20. nov. s. Rimski dopisnik lista »Dagens Nyheter« objavlja članek o sedmi obletnici krivičnih sankcij proti Italiji in piše v tej zvezi, da sta italijanski narod in Stranka spet enkrat dala Mussoliniju zagotovilo popolne zvestobe in polne udanosti. Pisec nadalje poudarja polet in velikansko navdušenje sicilskoga ljudstva o priliki inspekcijskega potovanja podtajnika Stranke in njegovega obiska v raznih krajih otoka, pri čemer je prišlo do manifestacij, v katerih je italijanski narod potrdil svojo voljo do borbe in svojo vero do zmage.

Ankara, 20. nov. s. O manifestacijah, ki so se vršile v Italiji o priliki sedme obletnice krivičnih sankcij, so vsi turški listi poročali z vidnimi poudarki in pri tem poudarili pomen te obletnice zlasti v sedanjem položaju. Listi opozarjajo tudi na tovariško sodelovanje nemškega naroda pri tej obletnici.

Gradnja prekobalkanske ceste

Sofija, 19. nov. s. Med bolgarsko vlado in neko italijansko družbo je bila sklenjena pogodba za zgradbo ceste, ki bo vezala albanska pristanišča Drač in Antivari s Sofijo in z Rušukom. Po pogodbi bo zgrajeno svobodno pristanišče v Antivariju. Ob enem je bila ustanovljena italijansko-bolgarska družba za upravljanje nove ceste.

Poročilo turškega zunanjega ministra

Ankara, 19. nov. s. Na sestanku parlamentarne skupine ljudske stranke je zunanji minister Menemendžoglu imel dolg govor, s katerim je skupino obvestil o mednarodnih dogodkih zadnje tedne. Skupina je odobrila poročilo zunanjega ministra.

Obletnica prvih pristopov k Trojnemu paktu

Berlin, 20. nov. s. Nekateri današnji dnevniki se spominjajo pristopa Madžarske, Rumunije in Slovaške k trojnemu paktu pred dvema letoma, pripominjajoč, da so bili prvi trije narodi evropskega vzhoda prvi, ki so se pridružili mogočnemu bloku Trojnega pakta, ki je že davno poprej opozarjal na nevernost remih zapletljavev na južno-vzhodnem odseku Evrope in na osekih britanskega gospodstva.

List »Lokalanzeiger« piše, da so vsi trije navedeni narodi v teku zgovodine, starejše in novejša, na lastni koži izkusili nezaželeno ekspanzionistično voljo boljševiške Rusije in da so kasneje Rumunija in Madžarska skupno z drugimi zavezniki prav zaradi teh izkušenj sklenile, boriti se na strani vojsk Osi, ne le zaradi dokončnega izločenja hude boljševiške nevarnosti, ki je pretila celini, temveč tudi zaradi organizacije nove Evrope po ideoloških načelih Italije in Nemčije.

Visoki komisar

na novem sedežu konzulata Nezavisne Države Hrvatske

Predvečernjim je Visoki komisar posetio novi sedež konzulata Nezavisne države Hrvatske, kjer sta ga sprejela višji svetnik dr. Ivančić in novi konzul prof. Baljić. Visoki komisar jima je tako vrnil poset, ki sta ga napravila pred dnevi v vladni palači, ter se je z njima prisrčno

razgovarjal. Nato si je ogledal lepe nove prostore predstavnika prijateljske in zaveznice države.

Pri tej priliki se je Eksc. Grazioli zanimal tudi za dogotovitev del na palači Bata.

V Ameriki narašča odpor proti sodelovanju v izvenameriški vojni

Rim, 19. nov. s. List »Baltimore News Post« ugotavlja, da je Amerika že sita »obžalovanja vrednih obtožb« in da prevladuje mnenje, da drugi preveč izkoriščajo Zedinjene države. V splošnem vlada prepričanje, da »združeni narodi« prepuščajo Ameriki glavno težo vojnih naporov. List objavlja pismo neke čitateljice, v katerem je rečeno: »Zakaj moramo žrtvovati svoje sinove, brate in može, da rešimo Evropo in predvsem Anglijo. Evropa je bila vedno kotel z intrigami in borbami. Ne verujem v vojno in sem proti temu, da se daje pomoč drugim, da se lahko borijo. Z nasiljem ne bomo nikoli rešili človeštva pred nezadovoljstvom in sovraštvom.« To pismo, dodaje list, bodo odobrili mnogi Američani. Vsi so mnenja, da so Američani bedaki, ako ugodijo zahtevam Angležev, Sovjetov in Kitajcev.

Rim, 18. nov. s. V New Yorku se je sestel pod pokroviteljstvom lista »New York Herald-Tribune« nekakšen kongres, ki razpravlja o povojnih vprašanjih, predvsem o vprašanju prehrane in gospodarske obnove ter vzpostavitve mednarodnega reda. Med glavnimi govorniki sta bila Willkie in državni podtajnik Sumner Welles. Willkie se je zavzemal za gospodarsko izboljšanje narodov in za pravico vseh do kritike vojnega vodstva. Gospodarsko izboljšanje se ne more doseči z novimi iz-

javami, kakršne so bile n. pr. v atlantski listini, kajti izvedba načel tega dokumenta zavisi predvsem od njih sprejema med samimi narodi. Willkie je opozoril, da ni bilo mogoče doseči mednarodnega sporazuma po prejšnji vojni. Zavezniki morajo določiti, kaj hočejo, je dodal Willkie. Predvsem pa se je treba spoznavati glede definicije »zavezniki«.

Sumner Welles je izjavil, da nihče ni tak optimist, da bi si ustvarjal, da je konec že blizu in da ne bo treba več premagati velikih ovir in prestopiti velikih žrtv. Nič ni bolj usodno nevarnega, je izjavil, kakor splošna ameriška utvara, da je namera ali želja že isto kakor uresničenje. Tragičen dokaz tega naj bi bil Kellogg-Briandov pakt. Govorec o bodočem mednarodnem redu je Sumner Welles priznal, da sta v Ameriki dve prevladujoči šoli, ki bosta vedno bolj skušali uveljaviti svojo steno. Prva je šola izolacionizma, ki smatra vojno za neizogibno v ostalih delih sveta vsaj vsakih 20 let in trdi, da ni potrebno, da se Amerika teh vojev udeležuje in prevzame odgovornost za to, kar se dogaja v ostalih delih sveta. Drugo šolo, ki jo Sumner Welles označuje za imperialistično, vztraja pri tem, da si mora Amerika naprtiti breme celega sveta in da mora tudi vsi ostali narodi takoj sprejeti načela, v katere veruje ameriški narod.

Najdena žrtev komunističnega zločina

Med smrtnimi žrtvami, ki jih je komunistično zločinstvo zahtevalo letošnje poletje na Videm podeželju, je bil tudi župnik pri Sv. Vidu nad Cerknico Karel Žužek. Dne 14. julija se je odpravil s koleso od Sv. Vida proti Begunjam. S svojo potjo se ni več vrnil. Kmalu so se raznesle vesti, da je padel v roke partizanom, in da so ga ti umorili. Te vesti so potrdili tudi domači partizani, ki so se hvalili, da je župnik »že dobil, kar mu je slo«.

Ko so bili partizani potem razgnani so začeli župnika iskati grob vojnega dušnega pastirja. Iskanje je dolgo časa ostalo brez uspeha. Pretekli teden pa je neki posestnik iz Sv. Vida, ko je šel z vozom po drva, slučajno naletel na grob. Ne da bi vedel kdo je v njem, je obvestil sosedo, ki so se nato podali v gozd in začeli odkopavati grob. V nekem grmu v bližini so našli polomljen bicikel, v katerem so spoznali župnikovo last. Zdaj je bilo gotovo, da je v grobu župnik Žužek. Skrbno so nadaljevali ljudje svoje žalostno delo in kmalu odkopali župnikovo truplo. Kolikor se da sklepali, so partizani, župnika ustrelili, nato ga pa v naglici pokopali. Ker je bilo njegovo truplo močno obteženo z velikim kamenjem, je verjetno, da župnik še ni bil mrtev, ko so ga pokopali. Iz lege trupla so tudi res sklepali, da se je v grobu prebudil iz nezavesti, da si pa ni mogel več pomagati. Razbojnikji so mu, preden so ga zakopali, iztrgali tudi zlate plombe iz zobovja.

Truplo pokojnega župnika Žužka so prepeleli v Sv. Vidu. Med prebivalstvom vse širne okolice je ta pretresljiva najdba še bolj povečala odpor proti komunizmu in partizanstvu in okrepila voljo za kar najodločnejšo borbo proti njima.

Zavezništvo židov in Američanov v Severni Afriki

Tanegr, 18. nov. s. Glavno židovsko vodstvo angloameriške vojske se je zopet uveljavilo v Severni Afriki s takojšnjo obnovno židom ugodnih zakonov v Alžiru in Maroku in s takojšnjo podporo ameriškim vojaškim oblastem, katero nudijo v Alžiru židovski agitatorji in komunistični zločinci. Židovska roka je odredila aretacijo uglednih alžirskih osebnosti, ki so bile vržene v ječo, ker se jih smatra za sovražnike politično-finančnih interesov židovskih zajednic v Severni Afriki. Židovske zajednice v Alžiru, Maroku in Tunisu, ki so bile vedno tesno povezane z velikimi finančnimi interesi Londona in New Yorka, so imele prevladujoč vpliv v političnem in državnem neredu v francoskem kolonialnem imperiju. Židje so pričakovali angleške in ameriške vojske in brž ko so ti prišli na tla francoske Afrike, so se jim takoj podvržli ter predložili obnovo Rooseveltovim in Churchillovim generalom svoje seznane za pregonstva in maščevanje. Naglost, s katero so se angleški in ameriški generali takoj podvržli krajevnim židovskim intrigam, dokazuje, da so imele visoke vojaške oblasti tnančne ukaze, naj se opirajo na židovski element in se z njim po navetih in navedbah židov. Odratno in nesramno lice Izraela stoji za Rooseveltom in Churchillom. Kdor pozabi na navzočnost tega obraza, ne more razumeti poteka te vojne.

Turški list o nevarnostih in težkočah za Anglosase

Ankara, 19. nov. s. »Džumhuriyet« poroča v uvodniku o dogodkih v Afriki in v Sredozemlju in poudarja, da je treba upoštevati težkoče za Anglosasce, ki so nastale zaradi tega, kar se morajo boriti onstran morja in se po morju oskrbovati. Anglosasi so utrpeli zelo hude izgube na morju v treh letih in še vedno izgubljajo svoje ladje, tako da se ne ve, ali njih sedanja tonaža zadostuje za njih potrebe. Akcija v Afriki je Anglosasom naložila nova bremena in jim napravila nove težkoče v prevažanju. Ni lahko zagotoviti modernih armad, piše list, vse, kar ji je potrebno. Ogromne vrste ladij morajo preko Atlantika doseči Afriko, kjer bodo morali Anglosasce v vsakem primeru obdržati velike sile. Konec koncev je prisilila akcija, ki je bila podvzeta, da bi os razpršila svoje energije, same demokracije, da trošijo svoje lastne energije.

Trije največji porazi ameriške mornarice

Tokio, 19. nov. s. V tukajšnjih krogih komentirajo ogromne izgube severnoameriške mornarice v tretji bitki pri Salomonskih otokih in opozarjajo na čuni molk washingtonskih oblast in na mučna uradna priznanja ameriškega mornariškega ministrstva, ki je najavilo izgubo samo dveh lahkih križark in 6 rušilcev. Ostanek bo naznanjen po dohaz z običajnim kapljemom. Neizpremenljivo dejstvo pa je, poudarjajo v teh krogih, da je Amerika izgubila nadzorstvo v južnem Pacifiku in če bo še poizkušala s kakšnim nadaljnjim udarcem, bo novotv sprejeta tako, kakor v treh pomorskih bitkah pri Salomonskih otokih, ki bodo prešla v zgodovino kot trije največji porazi ameriške mornarice.

Nemiri v Indiji

Bangkok, 19. nov. s. Angleška policija je aretirala mnogo indijskih patriotov, med njimi Aghaja Fapela, sina Valasaja Fapela, člana kongresa, zaradi kršenja zakona za obrambo Indije. Aghaj Fapel je bil aretiran, ko je stopil iz svojega stanovanja v Bombaju. Nekaj indijskih mladeničev ga je skušalo osvoboditi, ko sa ga peljali v ječo. Ustavili so avtomobil, v katerem je bil z dvema agentoma. Nastalo je streljanje z revolverji med agenti in mladeniči. Eden od mladeničev je bil ranjen.

Višjo šolo v Dakli, ki je bila zaprta na ukaz oblasti pred dvema mesecema, je skupina dijakov, ki je vdrla v šolo, razdeljala. Mnogo ljudi je bilo aretiranih tudi v Delhiju, kjer že več dni korakajo skupine mladeničev po cestah in pojejo pesmice, ki zasmejuje Angleže. To pesmice so razširili v tisočih izvodih po vsem mestu.

Ob eksploziji bombe je bila hudo poškodovana električna centrala v Karakiju.

Bangkok, 19. nov. s. Bengalska vlada je prepovedala plovo po reki Hongi in njenih pritokih proti morju. Trdijo, da naj bi ukrep imel namen preprečiti beg indijskih patriotov, ki jih policija že dolgo išče.

Anglija je v socialni politiki daleč za Osjo

Stockholm, 20. nov. s. Kakor piše danes londonski poročevalec lista »Dagens Nyheter«, pričakujejo v Angliji parlamentarno razpravo tolikšnega obsega, kakršne ni bilo že dolgo let sem. Glavna točka dnevnega reda bo poročilo Beveridgea o velikem načrtu socialnih reform v korist britanskega ljudstva. Načrt, ki prihaja za demokratično Veliko Britanijo značilno pmo, in ki ga očitno vsiljuje sedanje razmere, predstavlja slab posnetek vsega onega, kar so že zdavnaj uresničili v državi Ost. Beveridgeovo poročilo predvideva izzvitke velike parlamentarne viharje, ki so tipični za britansko politiko in pri katerih bodo udeležene skupine visoke finance in plutokracije, ki bodo nastopile z vsemi dovoljenimi in nedovoljenimi sredstvi, da bi bojkotirale osnutek reform od vsega začetka in še preden bi mogel postati zakon. Drugo vprašanje, ki bo razbujalo duhove, je vprašanje, ali naj bi se te socialne reforme izvršile še sedaj ali pa naj se odlože na povojni čas. Desetica je za drugo stališče, levica pa za prvo.

V Madridu aretiran komunistični terorist

Madrid, 20. nov. s. Policija je danes aretirala enega izmed morilcev znanega novinarja Calva Sotela, nekega Filipa Garco Martineza, ki je pod izmišljenim imenom živel v Madridu. V dobi rdečega terorja je dosegel stopnjo kapitana v tako zvanj napadalni straži. Da bi se izognil nevarnosti bojišča, je ustanovil posebno oboroženo tolopo, ki je izvršila vrsto zločinov. Razen umora Calva Sotela je morilec osebno izvršil nad 50 umorov.

Potres v Turčiji

Ankara, 19. nov. s. Poročajo nadaljnje podrobnosti o potresi, ki je zadel razne kraje v Turčiji. Precej močne sunke so čutili v preteklih dneh tudi v Carigradu. Po vestih iz Balkesira je bil potres posebno hud v teh predelih in je zahteval mnogo žrtv. Turški Rdeči križ je takoj poslal pomoč.

Rumunski ustavni sistem

Iz revije »Relazioni Internazionali« pomemamo naslednji informativni sestavek o rumunskem ustavnem sistemu:

Ko je v septembru 1940 maršal Antonescu prevzel v Rumuniji oblast, je njegov nastop pomenil zrušenje prejšnjega režima kralja Karola, ki se je naslanjal na kratkotrajno ustavo z dne 27. februarja 1938. Spominjamo se še, kako je ta na pol avtoritarna ustava predstavljala nekoristen poskus rešitve, ki si ga je bil bivši kralj zamislil, da bi odstranil huda nasprotja, da katerega je njegova notranja in zunanja politika nalezla v zdravih slojih rumunskega prebivalstva.

Cim je maršal Antonescu prevzel oblast, je njegov režim z ukazom z dne 5. septembra 1940 ukinil ustavo iz leta 1938. Dva dni nato je Antonescu prevzel izvajanje vse državne oblasti razen vladarskih predprav in je v svojih rokah združil tudi zakonodajno oblast. Istčasno si je nadel naslov »Conducator« (vodja) in s tem uvedel v državo avtoritarno načelo V dveh letih vladanja je novi režim izvedel popolno politično, gospodarsko in pravno preobrazbo Rumunije z novimi zakonodajnimi predpisi, ki jih je izdal Conducator s pristankom vladarske oblasti; zakonodajno oblast je po teh predpisih prevzel Conducator, ne da bi za njeno izvajanje potreboval pristanka še drugih organov in brez razlikovanja med ustavnimi in navadnimi zakoni. To je pomenilo, da zakonodajni predpisi, ki jih je izdal Conducator, niso več bili podvrženi nobenemu nadzorstvu v pogledu svoje ustavnosti, v ostalem že zato ne ker po ukinutju ustave iz leta 1938 ni bil dolejš formalno razglašen noben nov ustavni zakon, Pooblastila, ki jih je izvajal Conducator, pa je narod potrdil s plebiscitom z dne 9. novembra 1941.

Po radikalni spremembi rumunske prav-

nega sistema, ki je bil s tem izvršen, je postala anahronistična tudi pristojnost kasacijskega sodišča o presoji ustavnosti zakonov. Ta anahronizem je odpravil ukazom z dne 23. septembra t. l., ki se nanaša izvajanje pristojnosti kasacijskega sodišča v presoji ustavnosti zakonov. Ta ukaz je navedeno pristojnost ukinil takoj, glede zakonov kakor ukazov zakonov in ukazov, ki so bili izdani do 5. septembra 1940 in bodo še izdani do razglasitve nove ustave. S tem je bil odpravljen poslednji ostanek ustavnega režima iz leta 1938, ki naj bi mu pristojnost kasacije služila za jamstvo.

Utemeljitev citiranega ukaza, ki ga je maršal Antonescu predložil v podpis podpredsednik vlade, je za rumunsko javno življenje celo pomembnejša od samega ukaza, kajti v njej so obrazložena vsa glavna pravna načela sedanega režima. Tako se najprej poudarja nasprotje med režimom Conducatorja in prejšnjim političnim sistemom, nakar se poudarja osredotočenost vse oblasti v rokah predsednika vlade, ki postaja tako vir slehernega zakonodajnega pravila, medtem ko se plebiscitarni pristank narod z dne 9. novembra 1941 lahko označi kot vodilo rumunskega ustavnega življenja. Conducator države je torej postal in je edini zakonodajni vir in on sam je tudi edini sodnik, ki presoja ustavnost izdanih zakonov.

Navzlic tem temeljnim načelom, ki tvorijo osnovo rumunske države, pa si rumunske oblasti vendarle prizadevajo, da bi dale Rumuniji novo ustavo, kakor to omenja tudi navedeni ukaz o ukinutju pristojnosti kasacijskega sodišča v presoji ustavnosti zakonov. Posebni komisiji je bilo namreč poverjeno, da izdela novo ustavo, ki se bo seveda v celoti naslanjala na gori navedena, povsem avtoritarna načela.

Gospodarstvo

Organizacija italijanskega gospodarstva z mineralnim oljem

Beograjski list »Donauzeitung« objavlja zanimiv članek o italijanskem gospodarstvu z mineralnim oljem, v katerem najprej spominja na svoječasne tendenčne vesti ameriškega tiska, češ da Italija ne bo imela dovolj mineralnega olja, kar pa najbolje demantirajo uspehi poveljnika podmornice Enza Grossija, ki mu je drugič uspelo potopiti ameriško oklopnico. Sploh so Američani podcenjevali vojaško pripravljenost onih sil, pri čemer nič ne spreminja na stvari dejstvo, da je Amerika največji proizvajalec mineralnega olja na svetu. Italija je že pred vojno vodila smotno politiko gospodarstva z mineralnim oljem, ki omogoča popolno oskrbo tudi v dobi vojne. Že leta 1926 je bila ustanovljena poldržavna družba za mineralno olje Azienda Generale Italiana Petroli, kratko nazvana AGIP. Ta družba je bila ustanovljena s početno glavnico 100 milijonov lir in je na njej država udeležena s 60%. Postopno se je razvila v monopolno družbo. Razvoj tega podjetja vzbuja začudenje. Družba je pričela s sistematičnim izsledovanjem nafte v Italiji, pozneje pa je težišče svojega delovanja prenesla v Albanijo. Že leta 1927 je ustanovila za izkoriščanje albaniskih ležišč nafte posebno družbo Azienda Italiana Petroli Albani (AIPA), ki je leta 1940 prešla v izključno posest družbe AGIP. V temu let si je družba AGIP pridobila še številne druge udeležbe tudi v drugih državah.

Važen korak v organizaciji gospodarstva z mineralnim oljem je bila leta 1936 ustanovitev druge velike italijanske družbe Azienda Nazionale Idrogenazione Combustibili, kratko ANIC, in sicer z glavnico 500 milijonov lir, ki je bila pozneje zvišana na 750 milijonov lir. Ustanovitev te družbe je bila v zvezi s programsko izjavo Duceja 20. maja 1936 pred nacionalnim korporacijskim svetom, da mora Italija v zvezi z izkoriščanjem albaniskih ležišč

nafta in z izkoriščanjem ležišč rjavega premoga za pridobivanje tekočega goriva v doglednem času doseči popolno neodvisnost od uvoza mineralnega olja iz inozemstva. Družba ANIC, pri kateri je poleg družb AGIP in AIPA udeleženi tudi kemični koncern Montecatini, je dobila nalogo, zgraditi naprave za predelavo mineralnega olja in za proizvodnjo sintetičnega olja. Družba je zgradila več velikih rafinerij in naprav za proizvodnjo sintetičnega pogonskega goriva. Ustvarila si je tudi veliko zalogo surove nafte in danes spričo omejene civilne potrošnje lahko krije vso vojno potrebo Italije.

Znaten napredek je bil zabeležen tudi pri izkoriščanju izvorov metanovega plina in pri uporabi tega plina za pogon. Že pred vojno so pričeli izkoriščati številne izvore zemeljskega plina. Že leta 1939 je proizvodnja plina skupaj s proizvodnjo metana v koksarnah dosegla preko 20 milijonov kubičnih metrov. Medtem pa so bili odkriti novi izvori plina.

Za uspešno gospodarstvo z mineralnim oljem je pomemben prenos vse proizvodnje, uvoza in prevoza na poldržavno družbo AGIP, ki je letos prevzela tudi zaplenjene naprave angleških in ameriških petrolejskih družb. Po nedavno objavljenem zakonu prevzame družba vse naprave 21 anglo-ameriških družb po komisijsko ugotovljeni prevzemni cenli. V tej zvezi je družba AGIP sklenila povišanje glavnice od 0,5 na 1 milijardo lir. Na isti črti koncentracije je tudi ustanovitev generalnega komisariata za gospodarstvo z mineralnim oljem pri korporacijskem ministrstvu, ki je vrhovna instanca za vsa vprašanja, ki so v zvezi z mineralnim oljem. Ta generalni komisariat se za izvedbo svojih ukrepov poslužuje družbe AGIP. S tem se je monopolni položaj družbe AGIP v italijanskem gospodarstvu z mineralnim oljem še bolj utrdil.

Razvoj italijanskega filma

Pod gornjim naslovom prinaša »Frankfurter Zeitung« daljšo razpravo o napredku italijanske filmske industrije, v kateri se srečno združujeta privatna in javna iniciativa in država. Pred leti je država zgradila zgledne produkcijske naprave in ki je poskrbela za to, da se je proizvodnja združila v močnih proizvajalnih tvrdkah. Organizatorično je vse italijansko filmsko gospodarstvo obseženo v Fašistični federaciji za igralstvo, v čigar okviru so posebni odbori za proizvajalca, izposojevalnice, obrate za kopiranje, za kinematografe in tehnično pomožno industrijo. Poleg tega obstajajo državna produkcijska družba Cine Città, konzorcij za izvoz filmov CEPI, družba za nakup in uvoz inozemskih filmov ENAIPA, avtonomni oddelek za filmski kredit pri zavodu Banca Nazionale del Savoro, tehnični preizkuševalni zavod za filmsko stroko in državni zavod za kulturne filme »Luce«. Čeprav je filmska stroka kot produkcijska stroka podrejena korporacijskemu ministrstvu, je glede na posebno vlogo filma vrhovna odločilna instanca za odobravanje filmov v posebnem oddelku ministrstva za kulturo in propagando.

Do lanskega leta je bilo v Italiji 75 priznanih produkcijskih družb. Njih števílo se je v letošnjem letu v zvezi s koncentracijo skrdilo na 38. Te priznane tvrdke dobivajo produkcijske premije ministrstva za kulturo in propagando.

Produkcijske družbe dobe za proizvodnjo filma potreben cenen kredit (po 3%) od zavoda Banca del Savoro, in sicer do 40% produkcijskih stroškov ali do 20% predvidenih dohodkov v Italiji. Če ta pomoč ni zadostna, dobi podjetje nadaljnjo garancijo države v obliki tehničnih in finančnih sredstev, ki jih da na razpolago državna produkcijska družba Cine Città.

V primerj z letom 1934, ki se lahko smatra kot ustanovitveno leto italijanskega filmskega gospodarstva, se je števílo italijanskega podvojilo, kapaciteta pa se še mnogo bolj povečala. Celotni produkcijski stroški, ki so znašali v letih 1932 do 1937 povprečno 50 milijonov lir na leto, so leta

Gospodarske vesti

— Zaključek italijansko-nemške razstave sodobnih surovin. Poročali smo že o italijansko-nemškem kongresu za nove surovine, ki je bil v Turinu zaključen prejšnji teden, ko je bila zaključena tudi razstava sodobnih surovin. Navzlic strokovnemu značaju te razstave je prireditelj posetilo preko 50.000 obiskovalcev.

— Pomen premoga v industrijski proizvodnji. Premog je najvažnejša surovina v industrijski proizvodnji, zlasti še tam, kjer ni na razpolago dovolj vodnih sil, ki bi se dale izkoristiti za pridobivanje električnega toka. Za razne panoge industrijske proizvodnje pa je sam premog neobhodno potreben. Evropska celina ima na razpolago velika ležišča premoga, ki več nego krijejo vse potrebe vojne proizvodnje. V tej zvezi navajajo nemški listi, da je za en kubični meter plina potrebno 0,002 tone premoga, za eno kilovatno uro električnega toka 0,001 tone premoga, za eno tono jekla 2 tone premoga, za eno tono sintetičnega bencina 5,5 tone premoga, za eno tono aluminija 17,5 tone premoga, končno je potrebno, da se izdela en srednjeveliki tank 90 tone premoga, da se izdela en bombnik 115 tone premoga in da se zgradi ena oklopilca 120.000 tone premoga.

— Najboljša krava v Nemčiji. Nemška organizacija prehranbenega gospodarstva že vrsto let prireja tekmovanje za najboljše rezultate v pogledu mlečnosti krav. Letos je v tej konkurenci zmagal neki kmet v alpskem predgorju, ki je dosegel v svojem hlevu letno povprečje 5580 kg mleka in 212 kg masla od vsake krave. To pomeni, da je odpadlo na vsako kravo dnevno 13 kg mleka. Najboljša krava v njegovem hlevu, ki je dosegla letošnji rekord, je dala v enem letu 8755 kg mleka odnosno 300 kg masla.

— Nova banka v Zagrebu. V Zagrebu je bila ustanovljena Internacionalna banka d. d. Glavnica novega zavoda znaša 750.000 lir.

— Ogromno narasli državni dolg v Ameriki. Pred izbruhom prve svetovne vojne je znašal državni dolg Zedinjenih držav le 1,2 milijarde dolarjev. Ob koncu te vojne je dolg narasel na 26,5 milijarde dolarjev. V prvem desetletju po vojni se je ta dolg z odplačili zopet zmanjšal na 20,9 milijarde dolarjev, dokler ni leta 1933 nastopil svojo funkcijo predsednik Roosevelt, ki je s svojimi eksperimenti za rešitev gospodarske krize povzročil že pred sedanjno vojno znatno povečanje državnega dolga. Tako je leta 1939 znašal ameriški državni dolg 40,9 milijarde dolarjev, v teku prvega leta vojne v Evropi se je dvignil na 44,1 milijarde, v teku drugega leta na 50,7 milijarde in v teku tretjega leta na 56,3 milijarde dolarjev. Po najnovejših cenitvah je računati, da je ameriški državni dolg medtem že preokračil mejo 100 milijard dolarjev. To je najvišji znesek državnega dolga, ki ga je kdaj zabeležila katera koli država. Zakonita najvišja meja za zadolžitev je bila lani povišana od 45 na 125 milijard dolarjev. Pri sedanjem tempu najemanja novih posojil bo trajalo le še nekaj mesecev, da bo dosežena gori navedena zakonita meja. Zato je pričakovati, da bo ameriški zakladni urad v kratkem primoran obrniti se na kongres, da pristane na ponovno zvišanje te meje za zadolžitev. Letna obremenitev vnezgledno poročna zaradi plačila obresti je znašala pred prvo svetovno vojno komaj 25 milijonov dolarjev, sedaj pa je narasla že na preko 2 milijardi dolarjev, čeprav se zveze obilgacije obrestujejo imetnikom le z 2 do 2 in pol odstotka, zakladni boni pa imajo mnogo nižjo obrestno mero, ki znaša za enoletne zakladne bone nekaj manj kakor 1%.

— Blokirane ameriške terjatve. Pogosto se navajajo v listih številke o znesku blokiranih terjatev evropskih držav v Ameriki. Ameriške statistike pri tem zamoče, kakšne so zamrznjene terjatve ameriških bank v evropskih državah. Sedaj navajajo nemški listi, da znašajo blokirane ameriške terjatve v kontinentalni Evropi okrog 75 milijonov dolarjev, na Japonskem pa znašajo skoro 70 milijonov dolarjev. Poleg tega imajo ameriške banke še v ostalih azijskih državah za okrog 70 milijonov dolarjev zamrznjenih terjatev.

— Na Filipinih bodo pridelovali bombaž namesto sladkorja. Na Filipinih je močno razvita sladkorna industrija, ki je preje oskrbovala predvsem Zedinjene države. Po zasedbi od strani Japonske je odpadlo zunanje tržišče za sladkor. Zato se je japonska vojaška uprava v Manili odločila za temeljito preobnovo filipinskega gospodarstva. Površino, ki je sedaj zasajena s sladkornim trsom, bodo v petih letih posadili z bombažem. Že letos so kulture bombaža dosegle 15.000 ha, v petih letih pa je predvideno povečanje površine za 455.000 ha. Od sladkornih trgovin bodo obratovala le še one, ki pripadajo domačinom, druge sladkorne tvornice pa bodo izdelovale alkohol.

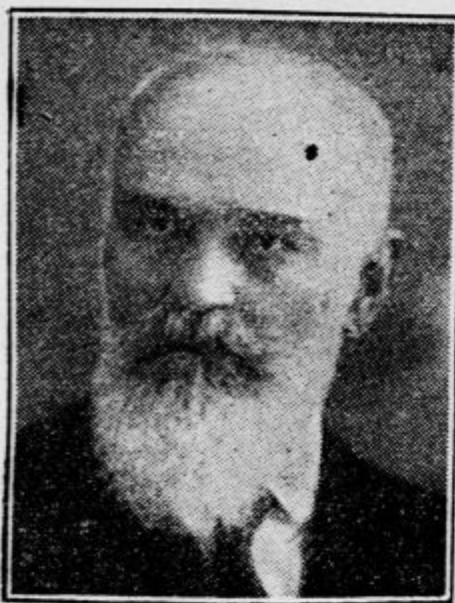
— Inflacija v Čungkingu. Po podatkih finančnega ministra čungkingške vlade znaša sedaj obtok bankovcev na področju Čungkinga 22,5 milijarde juanov, to je za 8,5 milijarde več nego pred enim letom. V primeri z letom 1937 je: edaj obtok bankovcev štirinajstkrat večji, saj je znašal pred 5 leti le 1,6 milijarde juanov, pri čemer pa je treba še upoštevati, da se je takrat razdelil ta obtok na celotno področje Kitajske, medtem ko se sedanjí povečani obtok nanaša le na nezasedeni del Kitajske.

Razbojništva ameriških vojakov na Filipinih

Kebu (Filipini), 18. nov. s. Španska misijonarja Benigno Cano in Jose Sostre, ki sta nedavno prispela sem iz notranjosti, poročata, da so se razpršeni ameriški vojški, kolikor jih je še ostalo v posameznih krajih Filipinskega otočja, popolnoma predali razbojništvu ter preganjali katoliške misijonarje in okrutno pobijajo civilno prebivalstvo, ko se brani izkazovati jim usluge. Ti razbojniki, ostanek pobite ameriške vojske, so posebno nasilni na otoku Ceku in Negros. Omenjena španska misijonarja sta po enomesnem begu srečno ušla razbojnikom in poročata, da so ti ubili misijonarja Alfonsa Principala ter odpeleli misijonarje Francisca Subinasa, Fernandila Kumbo, Tulia Bonesa in Luciana Leslia. Pri tem so zažgali misijonske postaje ter nekoliko civilnih hiš, pobili nekoliko prebivalcev in izropali mnogo krajev.

Dr. Andrej Kuhar osemdesetletnik

Visoka leta so ugojena g. dr. Andreju Kuharu, enemu izmed najodličnejših predstavnikov naših pravnihških krogov, dolgoletnemu predsedniku notarske zbornice. V veselje svoji ljubljani družini in širokemu krogu svojih tovarišev pravnikov in osta-

lih prijateljev praznuje danes 80 letnico rojstva. Z odkritim zadovoljstvom tudi mi beležimo ta častitljivi jubilej, ker spoštujemo v g. dr. Andreju Kuharu moža plemenitih vrlin in odličnega značaja — moža, kakršnih si mora vsak narod le čim več želeči, da mu ostanejo poroštvo vseh njegovih zlahtnih osebin. Nikdar ni g. dr. Andrej Kuhar želel kakšnega slovesnega hrusta in trusa, vna njegova sreča je v krogu drage družine.

Dr. Andrej Kuhar se je rodil v vasi Ravne pri Smartnem v Tuhinju. Oče, marljiv kmetovalec in dober gospodar, mu je zelo zgodaj umrl in tako je moral sin že od mladega z lastnimi rokami in z lastno mislijo skozi življenje. V ljudsko šolo je hodil v Kamniku, nato pa je prišel v Ljubljano v Alojzjevišče in je tu začel študirati gimnazijo. Šolal se je večinoma sam, bil je za inštruktorja in znanj Auerjevi rodbini. Po maturi je šel na Dunaj študirati pravo in tu je bil za vzgojitelja na gradu grofa Segurja. Po končnih študijah je vstopil kot koncipient v pisarno notarja Plantana in je služboval v Stični, Radovljici in Ljubljani.

Leta 1900 je dobil dr. Andrej Kuhar notarijat v Žužemberku in tedaj se je poročil z gđ. Berto pl. Dobnerjevo, hčerko konjeniškega majorja, ki mu je postala verná spremljevalka skozi življenje in vzorna mati lepim, dobrim in nadarjenim hčerkam. Nadalje je bil notar v Trebnjem in Litiji, od tod pa je prišel leta 1921. v Ljubljano in si takoj pridobil velik ugled. V vseh krajih, kjer je bilval, je nastopal dr. Andrej Kuhar živahno in javnem življenju. Zlasti ga je vedno odlikovala ljubezen do svojega ljudstva in rodne grude. Kot notar je neštetočkrat pokazal najlepše strani svojega značaja in je bil upravičeno izvoljen po smrti notarja Hudovernika leta 1931. za predsednika notarske zbornice. Tudi v visokih letih je g. dr. Andrej Kuhar še vedno delaven. Odličnemu pravniku in plemenitemu možu veljajo danes naše tople čestitke!

Radio Ljubljana

SOBOTA, 21. NOVEMBRA 1942-XXI
7.30: Pisana glasba. 8.: Napoved časa — Poročila v italijanski. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenski. 12.45: Opretna glasba. 13.: Napoved časa — Poročila v italijanski. 13.15: Pet minut gospoda X. 13.20: Lepe pesmi od večeraj in danes — orkester vodi dirigent Angelini. 14.: Poročila v italijanski. 14.15: Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Stjanec — Glasba za godalni orkester. 15.: Poročila v slovenski. 15.15: Pokrajinski vestnik. 17.10: Pet minut gospoda X. 17.15: Prikljubljene pesmi, vodi dirigent Zeme. 17.35: Koncert violinista Ferraguzija. 17.50: Juvana M.: Kako ohranimo cvetice pozimi — predavanje v slovenski. 19.30: Poročila v slovenski. 19.45: Pesmi in napavi. 20.: Napoved časa — Poročila v italijanski. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenski. 20.45: Lirična prirediteljska družba ETAR: Bizet: Carmen. — V odmorih: predavanje v slovenski; zanimivosti v slovenski; poročila v italijanski.

Janko in Stanko sta šla teti voščiti za god. Čez čas sta se dvignila.
»Ampak Janko, Stanko! takaj pa že gresta?«
»Janko je tako lačen in ne bi rad zamudil večerje.«

Ohotsko morje

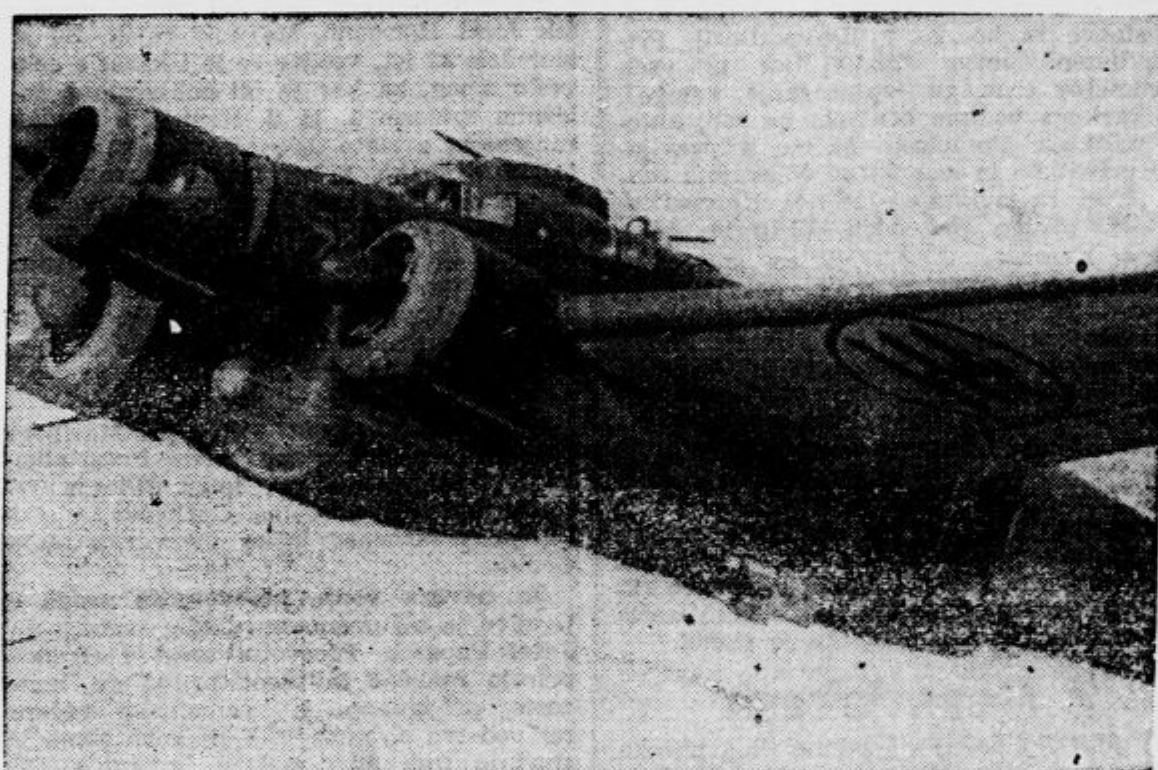
Glavna hrana Japoncev sta riž in riba. Brez ogromnih količin rib, ki dosegajo milijone ton letno, bi Japonci gladovali. Zato so izvršili pomorski Japonci od nekdaj tudi dobri ribarji. S tehničnim napredkom in nastankom močnega lastnega industrijskega kapitalizma, je japonsko ribištvo prenehalo biti obrt in zadeva majhnih ribiških zadrug. To je že dolgo velika, zelo močno organizirana industrija, v kateri je stalno ali vsaj sezonsko zaposlenih 5 milijonov ljudi. Ribiških čolnov imajo Japonci okoli 800.000, izmed katerih je 10.000 motornih. Povprečna letna vrednost japonskega ribolova znaša okoli dve milijardi lir. Samo na severnem Japonskem je 300 tvojnic za izdelovanje ribjih konzerv. Ne samo Japonska, ampak tudi Koreja in Kitajska, ves prenaseljeni azijski vzhod je odvisen od ribolova. Ribarstvo je važno življenjsko vprašanje in zato uspeh pri lovljenju rib pomeni življenje ali lakoto. Že zgodaj so se sosedje zaradi ribolova in ribiških področij med seboj prepirali; nastali so težki diplomatski spori. Toda vse to ni bilo nič proti temu, kar je sledilo od leta 1923 naprej: veliki potres, ki je to leto prizadejal Japonski ogromno škodo, ni bil zanj nesrečen samo na kopnem. Od tiste časa se ribe selijo iz japonskih vod proti sovjetskemu na sever. Selitev rib priganja tudi japonske ribiče na sever in severozapad v sovjetska vodna področja. Ribištvo je postalo tod, v tako imenovanem Ohotskem morju, važno in odločujoče politično vprašanje, ki že 20 let izziva hude rusko-japonske spore.

Dovolj je predočiti si nekaj števil, da lahko razumemo poredke vprašanje. V odstotkih so vsa ujeti sovjetski in japonski ribiči leta 1913. V japonskem morju 7, v Ohotskem morju 2,5, od zapadni Kamčatki 31, ob vzhodni Kamčatki 19,1 in na amurskem področju 40,4, leta 1930. pa v japonskem morju 26,7, v Ohotskem morju 6,1, od zapadni Kamčatki 41,9, ob vzhodni Kamčatki 14,3 in na amurskem področju 11 odstotkov ribjega plena. Iz števil se dobro vidi selitev rib in ribičev na zapadno rusko notranjo stran Kamčatke, mejejo na severni del Ohotskega morja, ki je iz zapuščene in nepristopnega področja postalo v gospodarskem, političnem in tudi vojaškem pogledu nadvse pomembno. Ta del Ohotskega morja daje dve petini ribolova na Daljnem vzhodu. Od teh količin, ki gredo v milijarde kilogramov, je v naj-

večji meri odvisna prehrana preobitljene Japonske.

Enkrat je prišlo celo do oborožene intervencije na spornem področju, kar je začasno prineslo Japoncem nadoblast v ribolovu. Toda zahvaljujoč intervenciji Amerike v korist Rusov so bili Japonci dvakrat potjenjeni v stran in zapostavljeni v delitvi bogatih lovišč. Iz statistike leta 1909 se vidi, da so Rusi na bogatih nahajališčih rib vlovili 71,2 odstotka, Japonci pa 28,8 odstotka rib. Razmerje je bilo v tem času 7 : 3 v korist Rusov; samo 4 leta po rusko-japonski vojni, ki se je končala z odločnim porazom Rusov, toda ml. rom. sklenjenim v Ameriki. Ko so v letih 1918 do 1923 Japonci zasedli Daljni ruski vzhod, da preprečijo širjenje revolucije na to področje se je razmerje pri ribolovu popravilo v korist Japoncev. Leta 1920. so Rusi vlovili 36 odstotkov, Japonci pa 64 odstotkov rib. Naslednje leto se je odstotek še zmanjšal, in sicer so Rusi ujeli 32,4 odstotke. Japonci pa že 67,6 odstotkov vsega ribjega plena. Spet je Amerike posredovala v korist Rusije. Z washingtonskim sporazumom iz leta 1922. so se morali Japonci umakniti in ko je leta 1925. po dolgem odlaškanju in sporih končno bil podpisan sporazum med Japonsko in Sovjetsko zvezo, so si Rusi spet zagotovili prevladujoč položaj v ribolovu. Ponovno je bilo vzpostavljeno razmerje približno 7 : 3 v korist Rusije.

Od tedaj traja napetost med nasprotnimi interesi Rusije in Japonske na tem področju. Dobila je priliva s splošnim dogajanjem na Daljnem vzhodu, ki je v zadnjem desetletju doživelo mnoge spremembe. Pogajanja v Moskvi, sporazum leta 1940. v Čiti, stalno podaljševanje začasnega stanja v pogledu ribiških koncesij, izvajanje strateških važnih zalivov in ustij reke od dajanja v zakup ribičem z očitnim namenom, da se izgraja že davno pridobljene pravice japonskih ribičev, vse to so momenti latentnega spora, ki lahko postane razlog velikih novih dogodkov na obalah Ohotskega morja. Pomorske in zračne bitke, ki so se začele v vodah Aleutskega otočja po uspešnem japonskem napadu na zapadni del tega ameriškega področja, ki naj bi bil po načrtih Washingtona naravni strateški most iz Alaske v vzhodno Sibirijo, so še pogubnejši čimtelji in podphovalci motenj in nasprotij, ki že davno obstoje.

Nostro aerosilurante in volo verso formazioni navali nemiche nel Mediterraneo — Italijansko torpedno letalo na poletu proti sovražnim brodovnim formacijam v Sredozemlju

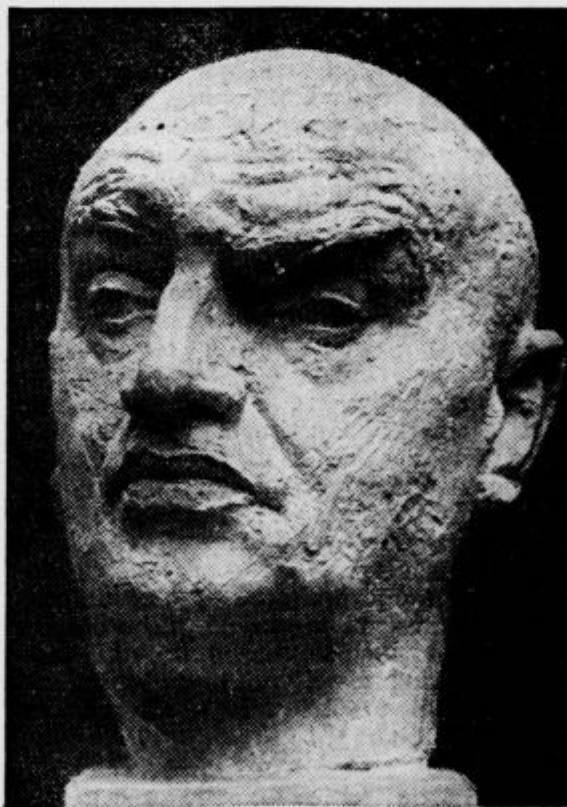
Pred drugo zimo na vzhodni fronti

Vojni poročevalec Arthur Reiss je pred dnevi v beograjskem nemškem dnevniku objavil dogodke zadnjega časa na ruskem bojišču in priprave za zimsko vojevanje na vzhodu. Med drugim piše:

Dolgo se je vreme držalo, potem pa je neke pozne septembrske nedelje nenadno privihrala nevihta z bliskom, gromom in točo ter se nato spremenila v počasen dež. Prej je zjutraj že dvakrat ležala na puju slana. Šele tedaj smo prav pomislili, da smo že stopili v jesen. Pregledati in namazati je bilo treba škornje, kajti kdor je hodil okoli s čevlji na zadrgo in z gamasami, je bil resno v skrbeh, ko je drsel po potih, ki so postala gladka, kakor da bi bila prevlečena s milom. Vedno

bolj kašnata so postajala tla in tudi v jarkih so se začele nabirati luže in mlače, čijih voda je segla daleč preko gleznjev. Po nekaj dneh pa je spet posijalo sonce in hladen veter, ki se je ostra zajedal v obleko, sta brž osušila pota in jarke in za delj časa odložila dež, hlato in luže. Bele niti zapoznelega babjega leta so plavale po zraku, se vsedale na sive uniforme in se lovile na vojaške čelade in puškine cevi. Maloštevilno oveto listje v gozdovih ob obeh rečnih dolinah je žarelo in spreminjalo barve v vseh mogočih odtenkih, vmes pa se je kazala bela breza, vsakdanji spremljevalec vojakov na vzhodu in severu, in temno zelenje iglavcev.

Potem so prišli dnevi, ki so imeli drugačno lice. Trudno so plavali pod nebes-

Zdenko Kalin: Dr. Alojz Gradnik

kipeče barve in možata zamišljenost na slikah Nikolaja Omerse pa imajo plastični pendent v kipih Karla Putriha. Dela te četvorice, nastala večinoma v zadnjem letu, so izpolnila tri razstavne prostore in tvorijo po razdelitvi olj in plastike ugodno ubrano skupino v vsaki izmed treh razstavnih dvoran.

Zdenko Kalin je zastopan z več kakor desetimi deli v mavcu, marmornju in žgani glini. Večino zavzemajo plastični portreti. Posebno pozornost vzbujata glavi dveh vodilnih predstavitev slovenske pozicije: Otona Zupančiča in Alojza Gradnika. Zupančičev obraz je dobil pod Kalinovo roko poduhovljene poteze zamišljenega in zasnanega poeta-vizionarja. Nekaj težkega, gorjupega je leglo na poteze, ki kažejo zrelo življenjsko izkušnost in tiho odpoved. Zdi se, da se je nekje za visokim obokom pesnikovega čela zjasnilo zadnje spoznanje. Kakor za kontrast je dr. Gradnikov obraz napolnjen z energijo in trdovratno vitaliteto človeka z grude. Čelo, partija okrog oči in posebej še močne ustnice izražajo premočrni karakter moža močne volje, pesnika, ki izraža strastnost enako kakor miselní vzlet. Med Kalinovimi portreti je tudi kip igralca Janeza Cesarja, ki pa ni tako individualiziran, čeprav takoj spoznaš obraz priljubljenega komika in oblikovalca kmečkih značajev. Nekaj otroških glav in manjši motivi (»Po kopeli«, »Zenski akt«) izpopolnjujejo Kalinov delež na skupni razstavi.

Po številu del je najboljše zastopan slikar Stane Kregar. Z lanske razstave je

Eccellenza l'Alto Commissario all'inaugurazione della refezione scolastica della GILL — Visoki komisar na otvoritvi šolske kuhinje GILL-a

nim svodom temni oblaki, polni moče, toda še prizanašajoč z njo zemlji. Pred nami je ležala pokrajina, preprežena z neštevilnimi strelskimi jarki in pogreznjena v tišino. Sem in tja je zaživljala kakšna granata po zraku in se je izgubljala odmev strela iz puške ali iz topa. Toda ti zvoki nikakor ne motijo tišine. Še bolj jo podčrtavajo in dajejo borem, ki prihaja iz skritih zaklonišč in se razgleduje na okoliščine z žičnimi ovirami in španskimi jezdecji prepreženimi pokrajini, občutek varnosti. Samo temne brezmesne noči prinašajo s seboj živahno streljanje. Ogledni oddelki so stalno na poti in ko se spusti mrak nad deželo, ko začne pihati čez pokrajino rahel veter, ki nalahko maje drevesa in grmovje, ko somrak začne varati oči in postajajo predmeti nejasni, se oglasi na obeh straneh močnejše streljanje. Tedaj postane tudi topovski motilni ogenj živahnejši in metalci granat radodarnje razsipa svoje izstrelke.

Vojaki so se na takšno vojno sceno privadili. Na moče, ki so postali na fronti trdni ko dren, ne napravljajo več nobenega vtisa. Kuliso razdejavanja so porabili sebi v prid in topove tako spretno kamuflirali, da jih kljub veliki pozornosti lahko zamenjajo s kupi starega železa. V trdin in neizprosnih bojih med letom so vojaki postali tako izurjeni in prišehni, da jih ni mogoče z ničemer presenetiti. Izkušeni častnik je dejal: Kdor je preстал strahoten topovski ogenj, s katerim so nas Rusi večkrat obsipali, in kdor se je udeležil nepopisno krvavih bojev moža proti možu, tega ne more nič več

omajati. Tudi blata in zime se naši borci ne boje več. V slabih okoliščinah in razmerah so že prestali eno zimo in zato bo tokrat šlo laže. Zakopali smo se v zemljo, zgradili trdne postojanke in se preskrbeli z najbolj potrebnimi stvarmi, ki pa še vedno prihajajo k nam. Za seboj imamo že mnogo hudega in nič težjega ne more priti.

Nekoga dopoldne je nenadno obiskal naše postojanke poveljujoči armadni general. Po kratkem razgovoru s častniki si je general ogledal naše pozicije. Na licu mesta je dal navodila za njih izboljšanje in še popolnejšo izgradbo. Vsak posamezni bunker je obiskal. Z vojak, ki so bili izjemno presenečeni, ko so videli med seboj svojega poveljnika, se je razgovarjal o njihovih željah. Zanimal se je za razsvetljavo po bunkerjih, hotel je vedeti za vsako svečo in luč, ki jo imajo na razpolago. Povprašal je, kako je s perilom, pečmi in obvezilnim materialom. Moštvo je videlo, kako se predstojniki zanj brigajo in kako se na vseh področjih skrbijo, da bodo jesen in zimo kar najlaže prebili.

Pred dnevi je začel padati prvi sneg, pomešan z dežjem. Obležal ni, pač pa je pokrajino naenkrat spremenil v težko prehodno blatno ravan, tako da ne ločiš poti od polja ali njive. Prišla je ruska jesen, ki je prinesla s seboj mokre, sive dni in dolge hladne noči, ki pripravljajo prihod snega. Jesen in zima sta namreč na vzhodu eno. Prvi mraz je jesensko blato že spremenil v led, ki ga bo kmalu pokrila debela snežna odeja.

Iz Hrvaške

Klasična italijanska literatura za zagrebško pedagoško šolo. Italijanski konzul v Zagrebu je po naročilu italijanske vlade izročil višji pedagoški šoli v Zagrebu darilo, sestoječe iz 150 del klasične italijanske literature.

Ataše fašistične milice pri Poglavniku. Pred dnevi je sprejel Poglavnika atašeja fašistične milice primo seniora Camilla Rosana, ki mu je ob tej priložnosti predstavil svoje častnike. Poglavnika se je z njim delj časa zadržal v razgovoru.

Prof. Aleksander Seitz je bil s Poglavnikom odredbo imenovan za glavnega ravnatelja za korporacije in socialno skrbstvo v notranjem ministristvu.

Nova nemška šola. Po odredbi ministrstva za ljudsko kulturo je bila nemška pomožna šola v Eursutu pri Osijeku spremenjena v nemško ljudsko šolo.

Odlikovanja hrvatskih letalcev. Poveljstvo hrvatskih letalskih sil poroča, da so bili odlikovani z železnim križem 1. stopnje poročnik Nikola Pinjulič, zastavnik Stjepan Ljubič, častniški namestnik Ferdinand Melkus, štabni narednik Marko Lekčević in narednik Stanko Kovačević in Vekoslav Seretin; z železnim križem 2. stopnje sta odlikovana vodnika Stanko Lešić in Peter Grubanovič. Doslej je od pripadnikov 5. hrvatske letalske skupine odlikovanih z železnim križem 1. stopnje 40, z železnim križem 2. stopnje 81, s križem za zasluge v vojni 2. stopnje z mečji pa 20 članov.

Ustaška mladina v filmu. Na pobudo državnega mladinskega vodje v Berlinu bo filmarno celotno delovanje ustaške mladine na Hrvaškem. V ta namen bo vodstvo Hitlerjeve mladine poslalo na Hrvaško nekaj filmskih operaterjev, ki bodo na sedežih ustaških mladinskih štabov posneli za film vse, kar je v zvezi z delovanjem ustaške mladine.

Velikodušno darilo. Grof Miroslav Kulmer, ki je nedavno prodal zagrebški mestni občini velika zemljišča, je polaril z izkupička znesek 38 milijonov kun za sanacijo obveznosti, ki so nastale zaradi bančne krize leta 1932. v hrvatskem združenstvu.

Nadalje je polaril 15 milijonov kun hrvatski vojaški akademiji v počaščenje spomina svojega očeta, ki je bil prvi organizator hrvatske vojske v okviru avstro-ogrške armade.

Štiri smrtno žrtve železniške nesreče. Pri nedavni železniški nesreči v bližini italijansko-hrvatske meje so se smrtno ponesrečili štirje uslužbenci, dve osebi pa sta bili težko ranjeni. Nesreča se je zgodila na ta način, da so se od težko natovorenega vlaka na strmi progi odtrgali vagoni od lokomotive in vedno hitreje drveli v dolino. Na nekem kolovozu so se iztirili in zadel v na sošednem tiru stoječi vlak, kjer so v počnem vagonu našli smrt štirje uradniki.

Predstava Nemškega gledališča v Zagrebu. V petek bodo v Malem gledališču uprizorili člani Nemškega gledališča v Zagrebu Schillerjevo dramo »Don Carlos«. V igri nastopajo med drugimi Gerti Bučarjeva, Maks Furijan, Inge Galzinja in I. Matić.

Industrije gradbišča. V Zaboku so že delj časa potrebovali novo šolo. Število učencev je bilo vsako leto večje, šolski prostori pa so ostali stari. Zdej je industrije Milan Prpič sklenil, da na svoje stroške zgradi šolo v Zaboku. Načrti so že izgotovljeni; zgradba bo enonadstropna s 8 velikimi učilnicami, dvorano za prireditve, kuhinjo in učiteljskimi stanovanji.

Dovoz sadja na trg v Braninovi ulici v Zagrebu je bil pretekli teden precej velik. Skupno je bilo pripeljanih 4060 kg jaboljk, 2800 kg hrušk, 2400 kg grozdja in 1020 kg kostanja. Jabolka so proslajali po 20 do 30 kun za kg, grozdje po 30 do 55 kun, kostanj pa po 22 do 28 kun kg.

V Marincih grade novo cerkev. Pred dobrim mesecem so začeli graditi v Marincih novo cerkev, posvečeno Kraljici miru. Cerkev je že pod streho. Prebivalci štirih vasi in dveh šol se bodo posluževali novega svetišča.

Bosanske planine pod snegom. »Hrvatski narode« poroča, da je v Sarajevu in v vsej velikji župi Vrbosni nenadno postalo zelo hladno in da so planine pod snežnim plaščem. Sneg ni iznenadil ljudi in tudi ni napravil gospodarske škode.

KULTURNI PREGLED

Razstava četvorice

V Jakopičevem paviljonu razstavlja četvorica mlajših, že priznanih umetnikov: kiparja Zdenko Kalin in Karol Putrih, slikarja Stane Kregar in Nikolaj Omerza. Ti umetniki tvorijo generacijo in umetnostno stično uravnoteženo skupino. Njihova razstava sicer ne poudarja programske skupnosti, saj danes ni ne časa in ne smisla za programsko iskanje in formalno eksperimentiranje; danes je doba vere in dela. Vzlic temu pa ima razstava te četvorice več skupnega kakor samo slučajne prijateljske vezi. Že z dobro ubrano razdelitvijo plastike in slikarstva tvorijo prikupen umetniški četverkot. Druži jih pripadnost nekdanji skupini Neodvisnih, kar pa ne pomeni več programa, največ samo stopnjo v razvoju. Vsa izmed njih je s samostojnim, resnim in polnim umetniškim življenjem krenil po tisti razvojni poti, ki najbolj ustreza njegovemu umetniškemu temperamentu. V tem pogledu je posebno značilen slikarski razvoj Stanka Kregarja od prve razstave Neodvisnih do sedanje. Vsi štirje so zdaj že zrele umetniške osebnosti in za njihovo skupno razstavo je značilno, da se vsi skupaj ujemajo vsaj toliko, kolikor je potrebno, da dobi razstava ubrano in prikupno ozračje. Ko hodiš po razstavišču, čutiš, da stoji za temi slikami in kipi vzlic različnosti forme materiala in umetniškega izraza skupna vera četvorice umetnikov v lepoto in v duhovno pomembnost njihovih teženj. Morda bi mogli reči da barvni jasnosti in umetniški govornici slik Stanka Kregarja posebno ustreza Kalinova nekam lahkotna, vedra plastika; težke,

tihožitja s cvetličami in mrtvimi predmeti — vse to in še vrsta drugih kvalitativno uvršča Kregarja med naše najznačilnejše mlajše slikarje. Razstavlja okrog trideset slik v olju, med njimi tudi lastno podoba. Zdi se, da je umetniško težkoče te njegove razstave bolj v nekaterih kompozicijah in tihožitjih kakor pa v portretih in tokrat pičlo zastopanih krajinskih motivih.

Nikolaj Omerza je prispeval 15 olj in 3 pastele. Omerza se je dvignil na vidno mesto v slovenskem slikarstvu. Nekaj zgodnjega in strastnega, neka temna zamišljenost, ki si išče duška v slikah z močnimi barvnimi poudarki, označuje obremen z umetniško težim reševanjem drugih izrazito slikarskih problemov Omersove slike. Pogled njegove akte ali cvetlične motive in jih primerjaj s portreti in vedutami: povsod čutiš slikarsko osebnost, ki je tako rekoč iz enega kova. Portret kiparja Putriha je posebno značilna stvaritev te vrste. Zanimivo je primerjati, kako sta Kregar in Omerza obdelala isti motiv (Dama s klobukom), čeprav seveda vsak s svojim modelom. Obdelava nazorno kaže različnost dveh umetniških temperamentov. Med Omerovimi slikami so tudi nekateri motivi iz Ljubljane, tako na primer »Univerza« in »Nabrežje«.

O kiparju Karlu Putrihu je bilo napisanih že mnogo sodb, ki se ujemajo v tem, da smo dobili z njim močnega plastičnega oblikovalca, čigar markantno izražena umetniška nota obeta še velik razvoj. Razstavlja je več kakor deset del; med njimi je tudi večja skulptura (»Žena z bikom«). Z očitnim čutom za fizično in duhovno osebnost portretirancev oblikuje Putrih svoje portrete (med njimi sta portreta igralke ge. Severjeve in arhitekta Rohmana) in jim

daje pravo umetniško življenje, ki nas zavzema s svojo neposrednostjo. Putrih je nesporna kiparska osebnost in vsakdo se z veseljem pomudi med njegovimi kipi.

Število slik obeh slikarjev je dobro odtehtano z izbrano plastiko obeh kiparjev. Vsekako je nova razstava naše četvorice vredna pozornosti vsakogar, kdor ima kolikaj oči in srca za uživanje upodabljačje umetnosti.

Naš jezik

Zdravstvena beseda v »Jutru«

I.

Zadnje čase prinaša Jutro pogosto zdravstvene članke, ki se zde, da so prevodi iz nemščine. Da jih prinaša, je prav in razveseljivo; še bolj prav in razveseljivo pa bi bilo, če bi bili ti članki izvorni, to je, če bi jih pisali naši zdravniki in se podpisali, da bi bralec vedel, komu čast. To bi naši zdravniki prav lahko storili, saj očitke, da bi si s tem delali reklamo, je smešen — kdor na katerem koli duhovnem poprišču zna in ima javnosti kaj povedati, naj to stori in naj se ne briga za nergače, katerim ni prav, če podnevi sonce sije in ponoči luna sveti. Če bi se res zgodilo, da bi imeli vsled tega več poklicnega dela, bi bilo to popolnoma prav — vsakemu poštemu delu moralno in materialno zadovoljevanje!

Kdor hoče zdravstveno pisati, mora znati prav rabiti mednarodne zdravstvene oznake.

»Kljub vsem zaščitnim ukrepom zahtevajo malarčni komarji, anofeli, vedno nove žrtve.« Jutro 8. X. 1942.

Komar, ki prenaša malarijo, ima mednarodno oznako »anopheles«, je moškega

Kronika

* Zemski ostanki maršala Balba bodo prepeljali v rojstno mesto. Kakor poročajo iz Rima, bo našel slavi letalski maršal in guverner Libije Eks. Italo Balbo svoj dokončni počitek v rojstnem mestu Ferrari. Kakor znano, je Italo Balbo padel kot žrtev velike letalske nesreče nad Tobrukom junija 1940. Zemski ostanki bodo pokopani v starinskem svetišču San Rovano. Dela za grobnico so v polnem teku.

* Starokrščanska bazilika pri Poli. Ko so nedavno lomili apnenec za zganje apna, so delavci v gozlu pri Contradi blizu Pole našli sledove starokrščanske bazilike. Dolež so odkrili podizidke oltarja, dele kripte in oltarski stebrič, v katerem je izdoblina za shranjevanje relikvij.

* Tiskovna razstava v Madridu. Preteklo soboto so v Madridu odprli veliko razstavo tiska. Več kakor 2000 knjig priča o razvoju španskega tiska od 18. stoletja dalje do današnjih dni. Najstarejši razstavljeni izvod časopisa je »Gazzetta de Murcia« od 23. decembra 1706. Nadalje je med zgodovinskih tiskanih dokumenti na ogled prva številka dnevnika »Diario de Barcelona« od 1. oktobra 1792. Ta dnevnik tudi še danes izhaja.

* O velikem japonskem podmorskem predoru smo včeraj poročali, da je bil z velikimi svečanostmi izročen prometu. Kakor podrobneje poročajo iz Tokia, so dela trajala šest let in so stroški narasli na 30 milijonov jenov. Zda redno obratujejo potniški in tovorni vlaki med japonsko celino in otokom Kiuciju. Predor se imenuje »Quang-mon«. Pri delu je bilo zaposlenih 3 milijone delavcev in se je zgodilo samo 31 nesreč. Gradnja predora je bila v načrtu že leta 1897, vendar je bilo mogoče natančneje izdelati načrt in izvršiti prve priprave šele po koncu prve svetovne vojne. Kopanje se je pričelo novembra 1935 pri Moji in je bilo končano januarja 1937 pri Siminosekiju. Nato šele so začeli polagati tire in izpopolnjevati ostalo opremo. V šestih letih je bilo storjeno res veličastno delo, ki najzgovorneje pričuje o tehnični zmogljivosti moderne Japonske.

* Potres zabeležen v Bukarešti. Seizmografi na potresni opazovalnici v Bukarešti so zabeležili v nedeljo ob 19.02 močan potres, čigar žarišče je bilo kakih 800 km južno od Bukarešte. Še preden je pojeval ta potres, so ob 19.25 zabeležili nove sunkne

v znatno večji daljavi. In ko so ti tresljaji še trajali, so ob 20. uri zaznamovali še tretji, nekoliko šibkejši potres, ki je menda bil posledica prvega potresa. Tudi potresna opazovalnica v Bariju poroča o potresu, ki ga je zabeležila v soboto proti 18. uri na daljavo kakih 750 km.

* O orjaškem požaru poročajo iz južno-brazilskega mesta Estrale. Požar je nastal v poslojpu na vojaškem strelišču. Zanj je kmalu tudi delavnice jadrskih letal in ostale vojaške industrijske naprave v vsem okoliščju. Požar se je tembolj naglo širil, ker je eksplodiralo precej streljiva. Skoda je zelo velika. — Nadalje poročajo o enakem velikem požaru iz brazilskega mesta Sao paulo. Požar je nastal preteklo nedeljo v skladišču bombaža in se je silovito razmahnil. Zgorelo je 12.000 bal bombaža v vrednosti 10 milijonov krusejrov. Zaradi pomanjkanja vode so požar šele v ponedeljek pogasili.

IZ LJUBLJANE

u— Novi grobovi. V visoki starosti 81 let se je preselila v večnost ga. Terezija Hiecke. Zapuška hčerko Marijo in sina Franca. Na zadnji poti jo bodo spremlili v soboto ob 15. iz kapele sv. Nikolaja na žalah na pokopališču sv. Križu. — Umrl je hotelir in posestnik g. Jernej Černe. Za njim žalujejo soproga Franja, hčerki in sinova. K večnemu počitku ga bodo spremlili na pokopališču pri sv. Križu v nedeljo ob pol 16. Maše zadušnica se bo darovala v ponedeljek 23. t. m. ob 8. v cerkvi Marijinega Oznanjenja. — Za vedno je zapustil svoje mesto in posestnik g. Franc Ocvirk. Pokopali ga bodo v nedeljo ob 16. na pokopališču pri sv. Križu. — Pokojnim bodi ohranjen blag spomin, svojemu pa izrekamo naše iskreno sožalje!

u— Zadržne slovo ob inž. Miljutina Jelčina. Neizprosna smrt kar naprej vihti svojo koso nad življenjem najbolj zaslužnih mož našega mesta. V najlepših moških letih padajo drug za drugim znanstveniki, gospodarstveniki in drugi odličniki, ki so v našem javnem življenju mnogo pomenili. Skoraj vsak dan se vrsti množica pogrebcev v sprevodih z žal do pokopališča pri sv. Križu. V četrtek popoldne je bil položen v poslednje bivališče ugodni ljubljanski gospodarstvenik in častni konzul hr. Rumunije inž. Milo Jelčina, ki je bil med vsemi, ki so ga poznali, splošno priljubljen. Od blagega pokojnika se je poslovila množica prijateljev in znancev ter zastopniki oblasti in raznih ljubljanskih ustanov. Izpred molilnice na žalah se je po verskem obredu izvršil veličasten pogreb proti pokopališču. Petnajst krasnih vencev in mnogo cvetja je otvorilo sprevod, za krsto ki je bila tudi posuta s cvetjem, pa so stopali globoko užaloščena gospa vdova in ostalo pokojnikovo sorodstvo, zastopnik Ekske. Viskega komisarja Viceprefekt dr. David, predstavniki kulturnih in gospodarskih ustanov našega mesta ter dolga vrsta prijateljev, znancev in uslužbencev. Dolgi sprevod se je ustavil pred pokopališko cerkvijo, kjer je duhovščina opravila molitve, nakar so krsto z zemskimi ostanki blagega pokojnika prenesli do rodninske grobnice, ki je sprejela v svoj objem spet enega izmed vidnih predstavnikov našega gospodarskega življenja.

u— Mesto cvetja na grob g. Ivana Michlerja daruje tvrčka Bonač 150 lir za zimsko pomoč.

u— Gospod prof. Ivan Vavpotič bo imel v nedeljo ob 11. uri vodstvo po razstavi v Jakopičevem paviljonu. Razstavlja četvero slovenskih umetnikov: Zdenko Kalin, Kregar, Omerza in Putih. Razstava je bila do sedaj deležna velikega obiska. Izvajanja slikarja Vavpotiča bodo privabila — upajmo, tudi tisto občinstvo, ki si je razstavo že ogledalo.

u— Hlad je nekoliko popustil. Medtem ko smo pretekli četrtek zabeležili v sedanjih jesi najnižjo temperaturo —1,6 stop. C, ras je potem sonce čez dan kar prijetno ogrevalo. Ves dan je bilo nebo jasno in krasnemu dnevu je sledil tudi zelo lep jesenski večer. Mesečina je pozno v noč obhvala mesto in pokrajino. Hlad, ki je bil prejšnje noči že prav občuten, je pa to noč nekoliko popustil in je živo srebrni bledilo 1,8 stop. C. Zjutraj je ležala megla, ki pa se je kmalu dvignila, vendar je nebo ostalo še vse dopoldne zamreženo. Barometer se je spet dvignil.

u— Oče češke narodne opere, skladatelj Friderik Smetana je napisal med drugim tudi svoj najznamenitejši ciklus simfoničnih pesmi: »Ma vlast«, v katerem slika na nedosežno lep način življenje in zgodovino svoje domovine. Simfonični ciklus »Moja domovina« obsega šest skladb: Višegrad,

več vzamemo mednarodno oznako — gastritis — kot slovensko besedo, jo po slovenskih pravilih spolno in sklanjamo: gastritis, gastritis.

Vsa ta načela so navedena v Kliničnem besednjaku, večina zdravstvenih piscev jih že uporablja, uvažaj jih je Zdravniški vestnik. Tudi nestrokovni pisci ne bodo mogli drugače, kakor da se pomorejo strokovnih vzgledov, ker je nemogoče, da bi pisal vsak po svoje, saj k narodni kulturi spada tudi disciplina prav posebno duhovna disciplina!

Da ne bo večnih zmešnjav, bo treba ta načela prenesti tudi na druge panoge govora in pisanja (ne pisave — drugo 18. IX. — zakaj pisava je nekaj žalostna. Ta ima lepo, grdo, različno pisavo — lepo, grdo, različno piše).

Dr. Mirko Černič

ZAPISKI

Giovanni Verga

Pred dvema letoma je minilo 100 let, kar se je rodil v Siciliji, na obali Jonskega morja, poznejši predstavljatelj italijanskega slovstvenega realizma, pisec slovesnih romanov »I Malavoglia« in »Maestro don Gesualdo« in mnogih novel, kakor so v zbirkah »Vita del campo« in »Novelle rusticane«, Giovanni Verga. Letos je minilo 20 let, kar je Verga umrl. — Ti obeltnici sta vzpodbudili raziskovalce in častilce Vergovega dela in razmožili literaturo o korenitem epiku starih sicilijanskih tal. Vodilni raziskovalec Vergovega dela, kritik Luigi Russo, je objavil pri založbi Laterza v Bariju tretjo, predelano izdajo svoje vrap pionirske monografije o Vergovem življenju in delu. W. Cappellani je izdal pri Monnieru dva zvezka obsegajoči spis »Vita di G. Verga«. Capel-

litava. Šarka, iz čeških logov in gajev, Tabor in Blanik. Na ponedeljkovem koncertu bo izvajal naš simfonični orkester 4. simfonično pesnitev tega cikla Iz čeških logov in gajev, ki je karakterističen in neskončno lep opis češke zemlje. Pred očmi skladatelja se razprostira vsa njena lepota in veličina in njegovo srce je pri tem pogledu navdano z nepopisno radostjo in veseljem. Lahni vetrič šumi nad češkimi gozdi in iz daljave se približuje narod, ki slavi svoj praznik. Nastane vihar, ki pa se mora kmalu umakniti navdušenim spevom in narodnemu plesu. Pravo narodno veselje obvlada vso prostrano ravan. To je kratka vsebina te simfonične pesnitve. Dirigent Drago Mario Šijanec bo izvajal s simfoničnim orkestrom v ponedeljek, dne 23. t. m. še Beethovno Tretjo simfonijo in Cherubinijevo predigro k operi Anakreon. Začetek koncerta bo točno ob 18. v veliki uniojski dvorani; predprodaja vstopnic je v knjigarni Glasbene Matice.

u— Več železnih kanalskih mrež in pokrovov je zadnje čase zmanjkalo z ljubljanskih cest ter zato županstvo lepo prosi, naj občinstvo takoj, ko opazi, da kje manjka kaka požirna mreža ali kanalski pokrov, to takoj javi prvemu stražniku in tudi mestnemu cestnemu nadzorstvu na Ambrozevem trgu št. 7 ali pa mestnemu kanalskemu odseku v II. nadstropju kresije na stopnišču z Lingarjeve ulice, da bo čim prej mogoče ugotoviti vzrok odstranitve pokrova ali mreže ter najti storilca. Obenem pa opozarjamo kupce starega železa, naj se pri kupovanju vedno prepričajo o legalni posesti ponujenega jim blaga.

u— Stavbno delo. Prillično hitro trgovca in gostilničarja Veharja v Gradaški ulici bodo dvignili za eno nadstropje. Dela hitro napredujejo in bodo kmalu končana.

u— Težko živite brez znanja modernih jezikov, zlasti italijanske, nemščine in francosčine. Zato se prijavite čim prej v Korepetitorij na Mestnem trgu 17/I., kjer po dobri metodi poučujemo vse moderne jezike. Vodimo začetne, nadaljevalne in konverzacijske tečaje Honorar zmeren. Vpisovanje dnevno od 8—12 in od 14—16.

u— Jezikovni tečaji — Italijanski, nemški, francoski itd. — v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu, Kongresni trg 2 — prično v kratkem. Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer (po želji) v začetnem, nadaljevalnem ali konverzacijskem oddelku. Najuspešnejša učna metoda. Tečaji so uradno dovoljeni. Vpisovanje ter informacije dnevno od 19. ure.

u— Starši dijakov srednjih, trgovskih, strokovnih in ljudskih šol — pošljite svoje sinove in hčerke v Korepetitorij. Pripravljamo dnevno dijaške (inje) iz vseh predmetov (razlaga, izpraševanje, naloge). Za vsakega vodimo kontrolo na šoli, katero obiskuje. Po učnem načrtu pripravljamo privatiste in one, ki ne obiskujejo redno šole. Prijavljanje dnevno: Korepetitorij: Mestni trg 17-I. od 8—12 in 14—16.

u— Nesreče. V četrtek so sprejeli v ljubljansko bolnišnico novih pet ponesrečenec. Za spremembo enkrat ni nobenega iz ljubljane, ampak so vsi z dežele. Anton Šparenblek, 48 letni posestnik iz Cerknice, si je poškodoval levo oko, 39 letnemu delavcu Francu Pajničju z Vrhnike je padla na levo nogo skala in mu jo zlomila. Z zlomljeno levo nogo so pripeljali v bolnišnico tudi 32 letno posestnikovo hčer Pavlo Riglerjevo iz Velikih Lašč. Prste desnice si je poškodoval 46 letni delavec Franc Paik iz Zalne. Konj je brnil v desnico 12 letnega sina posestnika Leopolda Verbiča iz št. Vida pri Stični in mu jo zlomil.

Z Goreniskega

V Mežiški dolini so ustanovili 4 pevsko tovarištva. Pevski organizator Norbert Rainer je z beljaškimi kvintetom obiskal vse štiri večje kraje Mežiške doline. Po koncertu so povsod ustanovili pevsko tovarištva.

Beljaško pivo. Na Koroškem je pivovarska industrija dobro razvita. Zlasti poročajo listi, da je zadnja leta zaslovelo beljaško pivo. Pivovarna v Beljaku je že precej stara, vendar so jo zadnja leta modernizirali in dvignili proizvodnjo za 45 odstotkov. Združene koroške pivovarne varijo letno okrog 80.000 hl piva, zmogljivost celotnega podjetja pa je še nekaj večja.

Žrtev petrolejske svetilke. V Goričah na Koroškem je 24 letna posestnikova hčerka Ana Čeba nalivala petrolej. Ker je bila preblizu ognja, se je petrolej nenadno vžgal. Ana Čeba je dobila hude opekline na desnici ter je vrgla svetilko skozi odprta vrata, s čimer je bilo opečenih še več drugih oseb. 22 letna dinarica Ljudmila Segerjeva je bila posebno močno opečena po obrazu in prstih, 20 letna Liza Čeba se je opekla po obrazu, prav tako sta bila hudo poškodovana 3 letni Jože in 1 let-

L'attacco dei nostri aerosiluranti alla formazione anglo-americana nei pressi della costa algerina: il lancio del siluro contro una unità nemica — Napisal italijanski torpednih letal na anglo-ameriško brodomno formacijo v bližini alžirskih obale: izstrelitev torpeda proti sovražni edinici

ni Konrad Čeba. Vse poškodovance so prepeljali v celovško bolnišnico, kjer je gospa Segerjeva kmalu nato izdihnila. Tudi oba otroka sta v smrtni nevarnosti.

Ponesrečenka v Vrbskem jezeru. Nedavno je Vrbsko jezero naplavilo na bregu truplo neznanke ženske. Kakor smo poročali, se je 29. septembra zgodila na Vrbskem jezeru velika nesreča. Železniška sprevodnica Herta Rudolova se je peljala z bratom in svojim ženom v čolnu. Ker je na povratku proti bregu tudi ona hotela veslati, so presedli. Pri tem se je čoln zanihal in vsi trije so padli v jezero. Ženin in brat sta se rešila s plavanjem, Herta pa je takoj utonila. Iskali so truplo več dni po nesreči zaman. Zda jo v naplavljenki spoznali nesrečno nevesto.

Iz Spodnje Štajerske

Na vzhodni fronti je padel letalski poročnik Jožef Hörmann, štajerski rojak. Bil je star 22 let, vendar se je izkazal s celovrstno zmago, za kar je bil odlikovan z železnim križcem 1. in 2. stopnje, z značko ranjenec, z zlato, bronzasto in srebrno letalsko zaponko, kakor tudi s častnim pokalom maršala Göringa za posebne uspehe v letalski vojni.

Smrt najstarejšega štajerskega zdravnika. V Gradcu je umrl v visoki starosti 95 let nestor štajerskih zdravnikov dr. Jožef Freydl. Študiral je v Gradcu in na Dunaju. Ko se je ustalil v Gradcu, je imel zelo široko klijento.

Novi grobovi. V št. Petru pri Mariboru je umrla zasebnica ga. Pavla Pribošnikova, v Drešnji vasi pri Zalcu 67 letna Terezija Šilbarjeva rojena Gorškova, v Celju pa uslužbenec laške pivovarne Maks Godler.

Za novega vodjo prosvetnega urada v Gradcu je bil imenovan vladni svetnik dr. Jožef Papesch. Prosvetni urad v Gradcu prireja različne kulturne prireditve, koncerte, predavanja in recitacijske večere ter vodstva po muzeju. V njegovo območje spadajo tudi štiri mestne knjižnice. Dr. Papesch je po rodu s Spodnjega Štajerskega.

Veliko zborovanje v Gradcu je bilo sklicano v dvorano nemške delavske fronte, poleg tega pa je bila polna še sosedna dvorana, kamor so prenašali govor gauliterja dr. Uiberreitherja. Zborovanje je bilo pod geslom »Spodnja Štajerska« in je gauliter obširno obravnaval zgodovino in naloge na Spodnjem Štajerskem. O zborovanju obširneje poroča »Tagespost« od 19. t. m.

V Podsedri, na Pilištanu in Planini so bila preteklo nedeljo 4 zborovanja Helmatbunda. Listi pravijo, da je udeležba na zborovanjih vedno večja in da povsod vlada eno samo prepričanje: Nemčija je nepremagljiva!

Navodila za ravnanje ob letalskem alarmu, ki jih objavljajo štajerski listi, svetujejo naslednje: V stanovanjih ne sme nihče prižgati luči, kadar vstanete ob alarmu, niti tedaj ne, kadar hočete pogledati na uro. Luč kaže sovražnim bombam pot. Treba je tudi v temi najti svoje stvari, zaščitno obleko, jedila in dokumente. Koliko je ura, ko že vsak še pozneje izvedel. Pozimi

maršsko nerad odpre okna, zaradi mraza. Vendar je treba odpreti vsaj notranje okno, sicer razbije zračni pritisk bombe vse šipe. Ali imate v vseh hišah gasilske priprave nared? Ročne brizgalne, golido (lahko je tudi stara kopalna kad), kup peska na podstrešju, vse to mora biti pripravljeno. Vrata na podstrešje se morajo dati naglo odpreti.

Mladinsko skrbstvo. V dvorani mladinskega skrbstva v okviru Heimathunda v Mariboru je bila ustanovljena delovna jednica za mladinsko skrbstvo. Pokrajinski vodja Cink je predaval o nalogah mladinskega dela v Nemčiji. Zvezni vodja Steindl pa je razpravljal o nalogah delovne jednice za mladinsko skrbstvo v vojni dobi.

Izreden mojstrski jubilej je te dni praznoval 79-letni mizarski mojster Anton Guttman na štajerskem. Minilo je 35 let odkar je samostojen mizarski mojster. Vstevši vajeniško in pomočniško dobo pa že 64 let vihti obliči. Tudi danes je še od jutra do večera pridno na delu.

Koncert. Drevi priredi mariborske glasbeno združenje koncert, na katerem bo nastopila ena izmed najboljših nemških pevke, gđ. Elizabeta Schwarzkopff, solistka nemške opere v Berlinu, ki jo imajo za najboljšo tekmovalko Erne Sack. Pela bo arie in pesmi.

Filmska predavanja. Na Spodnjem štajerskem nastopajo v okviru Heimathunda razni predavatelji, ki sezanjajo občinstvo z doživljaji na raznih frontah. Nastopajo pa tudi predavatelji, ki opisujejo druge zanimive doživljaje. Tako je prišel iz Berlina Gustav Moog, ki predava o svojih doživljajih v Kamerunu. Prvo takšno predavanje bo v Slovenjem Gradcu, kjer bo predavatelj spremljal svoja izvajanja s filmskimi prizori. — V mariborskem kinu na Stolnem trgu pa bo to soboto predaval inž. Mazzoni iz Berlina o gorovju in prebivalcih Albanije. Tudi njegova izvajanja bo spremljal film.

O žlahtnem kostanju na Spodnjem štajerskem poročajo listi: Zda je na Spodnjem štajerskem 133.400 dreves žlahtnega kostanja. Tako je to področje postalo pravi gaj žlahtnega kostanja za vso veliko Nemčijo, ki tu pridobiva pretežno večino kostanja v okviru državnih meš.

Deležen tatinskega plena. »Tagespost« poroča, da se je moral pred posebnim sodiščem zagovarjati 53letni Franz Verhoeven iz Gradca, ki je bil maja 1941 poslan v Maribor in je tam nakupil preproge, zavese in perilo, čeprav je vedel, da je bilo vse skupaj ukradeno. Sodba ugotavlja, da se je hotel obogatiti v izrednih vojnih prilikah. Zavorjo tega je bil pregladen za ljudskega škotljivca in obsojen na 3 leta ječe in na 400 mark denarne kazni.

Nesreče. Z lokomotive je padel v Mariboru 42letni kurjač Franc Kotlik, doma z Dunaja. Zlasti hudo se je poškodoval na glavi. — 51letni pomočni delavec Rafael Videnšek iz Razvanja je prišel z roko pod travero, ki mu je zdrobila 4 prste. — 75-letna upokojenka Evgenija Birkova iz Maribora je po nesreči padla in si zlomila levoico. — 23-letni delavec Jože Školjivca iz Slovenskih Konjic si je pri delu zdrobil levoico. Ranjeni so v mariborski bolnišnici.

spola in se v slovensčini sklanja čisto pa slovensko — zgoraj se mora potemtakem glasilci: anofeles.

Anofeles je z malarijo v zvezi kot njen prenašalec, je torej malarijski komar, ne pa malaričen, ker malaričen je bolnik, ki je bolan na malarijo. Takisto: malarično obolenje, malarično hiranje; malarično leglo, kottiče, gnezdo — pa malarijski problemi!

Da je razloček med malarijski in malaričen, je tudi vsakemu jasno, če le malo pomisli. Slučaj: venska odprtina — odprta vena in venska kri, ki se pretaka po venah, ki torej ni arterielna, katera polje po arterijskem ožilju, kemijska formula, kemijsko predavanje — predavanje iz kemije, pa kemična prvina, spojina. Ni pa ta stvar takoj jasna n. pr. pri tuberkulozi, tifusu, koleri, griži. Bolnik je tuberkulozen, tudi za obolenje pravimo, da je tuberkulozen, bacil ki tuberkulozo povzroča, pa ni tuberkulozen, zanj moramo reči, da je bacil tuberkuloze (Klinični besednjak ima tu pogreška). Pač pa: tifusni bacil = bacil tifusa, toda tifozni bolnik, tifusno in tifozno obolenje; kolerni bacil = bacil kolerle, koléran bolnik = na koleri bolan; grižni povzročitelj = povzročitelj griže, grižni serum (Dysenterieserum), pa grižav bolnik. —

»Posledica gastritide.« J. 11. X. 1942.

Gastritis, rodilnik gastritidis je oznaka za želodčno vnetje = želodčni katar. Ko sem jaz hodil v latinske šole, smo tvorili slovensko obliko grških in latinskih lastnih imen tako, da smo pritlikali na osnovo (takrat smo rekli: deblo) slovensko obrazilo (takrat: končnico): Cicero, Ciceron-is torej Ciceron; Juno, Junon in torej Junona. Na isti način je napravljena oblika »gastritida«. Zda tega ne delamo več, mar-

lani ugotavlja epsko-dramatske prvine Vergove umetnosti in jih primerja s svetovnimi mojstri, obenem pa kaže Vergo kot modrega misleca, ki skuša s svojimi deli pomiriti oba spola in posamezne socialne sloje ter lahko zbog tega pove maršakaj tudi današnjemu rodu. Vergovi zbrani spisi so znova izšli v La Monierovi založbi v Firencah in pri Mondadoriju v Milanu. Vergovo ime je danes v Italiji geslo tistih pisateljev, ki se odvrčajo od stilističnih zgostitev tako zvanih fragmentov in druge prose d'arte ter se spet lotujejo prave epike. Mojster verzima je nekaj vzpodbujalec k takemu pisanju, najsi je sicer tudi njegovo izrazito pripovedno delo prežeto z lirizmom. Najboljši nadaljevalec Vergovega slovstvenega poslanstva je danes Kalabrez Francesco Perri, čigar roman iz Kristusovih časov »Neznani učenec« je letos prevedel v slovensčino pesnik dr. Joža Lovčenič. Ni nezanimivo, da je to delo, ki bo o njem še besede v naši slovesni kroniki, izšlo ob istem času v češkem prevodu pri eni najodličnejših praških založb, »Evropskem literarnem klubu«.

Roman DK

EL HAKIM

je izšel

Naročniki ga dobivajo te dni

Théophile Gautier

Minilo je 70 let, kar je umrl Théophile Gautier, pesnik, pisatelj, gledališki in umetniški kritik, ena izmed značilnih osebnosti književne Francije v prvi polovici 19. stoletja. O njem je priznal veliki Charles Baudelaire, da vidi v njem najljubšega in najbolj spoštovanega mojstra ter čarovnika francoske besede. Gautier je bil po rodu iz Tarbesa v Pirenejih. Najprej se je uril v slikarstvu. L. 1830. ga je romantizem, osredotočen okrog Victorja Hugoja, potegnil za seboj in zvalil iz slikarskega ateljeja v literaturo. Zdelo se mu je, da bo s persom laže kakor s čopičem izživil kipečo domišljijo, ki se je likala pod vplivom W. Scotta, Goetheja, Shakespeara, Chateaubrianda, Lamartina in Hugoja. Romantizem pa je zaradi Hugojeve pretirane politizacije zabredel v kaos. Tu se je začela slovstvena vloga Théophilea Gautiera. Podobno kakor je Gautier predstavljal v tedanjem pesništvo svoje domovine načelo umetniške discipline in zvestobo čisti umetnosti. To vlogo je Gautier omogočil njegov izraziti slikarski pogled na svet, pogled, ki je zahteval jasnosti in nazornosti. Prvi Gautierovi verzji so ostali neopaženi; v njih se še močno čuti Hugojev vpliv. V nadaljnjem delu se je Gautier čedalje bolj sproščal in hodil svoja pota. Nasproti pretiranemu subjektivizmu romantikov je postal objektivnejša načela.

Za Gautierov nadaljnji razvoj in za njegove nazore je važen roman »Gospodična de Maupinova«, v njem je dosegel že tako oblikovalno disciplino, da so videli v njem svojega predhodnika Flauberta in brata Goncourta. Gautier se je zaradi kruha vrgel v žurnalistiko in pridno pisal za pa-

riški tisk referate in kritike. L. 1851. je ustanovil »Revue de Paris«, pozneje pa je vodil revijo »Artiste«. V njegovih spisih je bilo vžle vsemu prizadevanju po umetniški zglednosti in zbranosti precejje žurnalizma, kar že tedaj ni bilo čudno pri avtorju, ki je delal obilno in naglo. Spisal je potopise iz Španije, Alžirja, Italije, Grške, Turčije, Rusije in Egipta; odključuje se po svojevratno zanimivim in slikarsko živem prikazovanju tujega okolja.

Njegov največji pomen pa je v poeziji in v izpovedovanju njenih teoretskih pogojev. Dve leti po »Gospodični de Maupinovi« je izšla Gautierova pesniška knjiga »Comédie de la Mart«. Danes se v senci Baudelaireja pozablja dejstvo, da je Gautier pred »Fleurs du mal« opeval mrtvaški razkroj, dajal strahotne pesniške kulise baročnemu gledanju na človeka in njegovih zemeljskih radosti, promatrajoč ves svet z zornega kota groba. Gautier je pred Baudelaireom ustvaril v poeziji sodoben »dame macabre«.

Gautier je sam priznal, da so ga že izza mladih let opajali slikarski vtisi in da daje podobi stvari prednost pred samo stvarjo, katero podoba ponazarja. Zato so najlepše njegove pesmi v zbirki »Espania« in v »Emaux et Camées« navdihnilo likovno umetnostna dela. Gautier je videl v poeziji podobe, ki naj učinkujejo tako, kakor slikarjeve stvaritve. Besede so kakor barve, pero kakor čopič. Pesnik mora umeti izčistilati ta besedni material do najtanjših odtenkov. Vse na svetu mine, pravi v neki pesmi, samo umetniško delo ostaja. Tako se pri njem začneja tista smer poezije, ki se imenuje v francoski literaturi parnasisti in ki dčliva svojo obnovo v teoriji o »l'art pour l'art« in svoje odmeve v vsej sodobni poeziji.

Koliko tehta vesoljstvo?

Prilicno z milnim mehurjem. To v resnici ne diši po astronomiji — vsaj tako dolgo ne, dokler nismo primerjave s kakšno zvezdo, ki je nedvomno astronomski objekt, premislili do kraja. Ker nama zvezda z milom in milnim mehurjem sigurno nobenega opravka, hočemo upravičenim dvomljivcem že od vsega početka malo pomagati in milno kožico enostavno izpuštimo. Potem

primerjajmo zvezdo z milnim mehurjem

brez mila — ali bolje rečeno z vsebino takšnega šarenega predmeta. Zvezde — o tem ne dvomi danes noben znanstvenik več — so plinaste oblike, vse te takšnih najmanjših delcev, ki jih imenujemo molekul, atomi, elektroni, protoni itd. Samo zavoljo preprostosti in da nam ne bo treba te verige imen najmanjših delcev ponavljati vedno znova, bomo govorili tu samo o atomih. Sedaj ugotovimo sledeče: Liter zraka tehta 1 g. Milni mehur, ki tehta 1 g, si lahko še vsak dobro predstavlja. Toda kaj ima zrak v tem milnem mehurju opraviti z našo zvezdo? To vprašanje moramo razpršiti malo bolj na široko.

V naši sobi je navedeni gram zraka utonjen po ozračju sobe, ki pritiska obenem z napetostjo v milni kožici nanj in mu daje določeno prostornino. Ta gram zraka prestavimo zato v mislih nekam v zvezdni prostor, n. pr. med Vega v ozvezdju Lire in Atairom v ozvezdju Orla. Prestavimo ga točno v njiju prostorno sredino. Tu ne vpliva nanj noben sobni zrak in nobena napetost elastične kožice, tu v prazen prostoru stremijo atomi našega milnega mehurja, ki so v živem gibanju kakor prej, lahko mirno narazen. Kar jih je držalo skupaj, jih ne teži več, ostalo pa jim je nekaj nespremenjeno, namreč njih število in njih teža, ali bolje rečeno njihova masa 1 g. Kakor vemo, pa so zvezdoslovci trdno prepričani, da obstoji povsod, kjer je nekaj mase, tudi neka

privlačnost med masami

Težične milne celote bo tedaj narazen stremele atome, ki smo jih prej izpili iz stannate cevke, držalo prav tako skupaj, kakor drža sončna masa, ki si jo zamisljamo združeno v sončni sredini, to vroče plinasto oblo skupaj kot oblo in zvezdo, ki nam daje dneve in življenje. Primerjava milnega mehurja z zvezdo ima tedaj

razen samo ob sebi umevne lastnosti, da šepa kakor pač vse primerjave, še to lastnost, da dopušča o sebi diskusije.

Kako daleč bi stremeli atomi našega milnega mehurja tam zunaj v vesoljstvu narazen, bi ne mogli navesti kar tako brez zamudnih računov. Toda prostor, ki bi ga zavzeli, bi ostal z astronomskega gledišča razmeroma majhen. Sedaj pa si predstavljamo celo vrsto milnih mehurjev brez milnice, in sicer vedno med zvezdami. To naj bi bili mehurji po 10, 100, 1000 g itd., skratka milni mehurji, ki bi jim morali teži napisati z 1, 2, 3, 4 ničlami itd., dokler ne bi prišli do mehurja s 33 ničlami. Gramsko težo našega sonca pišemo tudi s 33 ničlami, a v galeriji naših milnih mehurjev se mehur s 33 ničlami s soncem glede teže ne da samo primerjati, temveč je z njim tudi v fizikalnem pogledu skoraj istovestov. In ne samo to: milni mehur s 33 ničlami sije in žari kakor naše sonce, zato ker mora sijati in žareti. Sloviti astronom in modroslovec Eddington je postavil zanimivo teorijo, po kateri spada med lastnosti neke vsote atomov ne samo to, da »privlačuje«, temveč tudi to, da izvaža istočasno neki

žarilni pritisk

ki učinkuje nazven. Ta žarilni pritisk je za majhne atomske edince naravno neznamno majhen, za velike mase je pa velikanski in postane na zadnje lahko tako velik, da je večji nego zgoraj omenjeni materialni pritisk proti središču, ki drži neko maso skupaj. Pri krogli s 1 do 30 težinskih ničel, kakor bomo rekli zavoljo preprostosti, prevladuje ta materialni pritisk proti notranjosti skoraj stoo odstotno, tako da žarilnega pritiska praktično ni. Pri krogli s 33, 34 in 35 težinskimi ničlami si držati oba pritiska ravnotežje, pri krogli s še več ničlami pa prevladuje žarilni pritisk tako, da takšna masa enostavno ne more obstajati! Samo takšne mase torej lahko obstoje in pri tem žarijo, ki jih pišemo

s 33, 34 ali 35 ničlami

torej mase, ki so podobne soncu. Imenujemo jih zvezde in te zvezde so po teži iste, razreda kakor sonce, lahko so tudi malo lažje ali pa malo težje od sonca, pod nobenim pogojem pa ne morejo biti n. pr. tisočkrat lažje ali težje od njega. Zvezde nad nami so glede svoje mase torej tako

rekoč racionalne in dozdane kakor hlebi kruha na zemlji. Ti hlebi imajo predpisano težo, dobimo jih lahko tudi v večjih ali manjših porcijah, toda hlebov, ki bi tehtali 1000 kg in in prav tako ni hlebov, ki bi imeli velikost grahovega zrna.

Kar se tiče števila zvezd v sestavi naše Rimske ceste, smo si na podlagi teoretskih dedukcij in na podlagi preizkušenj s teleskopom ustvarili že prilično zaključeno sliko. Menda nismo preskromni, če trdimo, da jih je kakšnih sto milijard. Te zvezde iz Rimske ceste si lahko zamisljamo po vseh pravilih na tehtnici in tako lahko izračunamo težo Rimske ceste v kilogramih. Naše sonce je milni mehur s 33 ničlami v gramih ali 30 ničlami v kilogramih in takšno število, ki ima petkrat toliko ničel kakor milijon, imenujemo kvintilijon. To je seveda le približna teža našega sonca, točnejša teža bi bila

2 kvintilijona kilogramov

Če vzamemo, da imajo vse druge zvezde v Rimski cesti približno isto povprečno težo, tedaj bi morali njih skupno težo napisati z dvojko s tridesetimi ničlami, pomnoženo s toliko ničlami, kolikor jih šteje število sto milijard. Pritakniti moramo tedaj še enajst ničel. Tako dobimo število s skupno 41 ničlami. Število z 42 ničlami bi se imenovalo septilijon, torej tehta naša Rimska cesta prilično desetino septilijona kilogramov.

Takšnih sestavov, kakršna je Rimska cesta, poznamo danes okroglo sto milijonov ali točneje povedano: na podlagi razmeroma maloštevilnih preizkušenj, ki so jih napravili s ta čas največjim teleskopom na zemlji, s teleskopom na Mountu Wilsonu v Kaliforniji, lahko sklepamo, da je v »vesoljnem vesoljstvu«, kolikor ga pač moremo pregledati in ki ima približni premer

tisoč milijonov svetlobnih let

približno sto milijonov svetlobnih po vzorcu Rimske ceste. Če sedaj gori navedeno desetino septilijona pomnožimo s 100 milijoni in dobimo tako deset oktilijonov kilogramov, smo si seveda svesti, da vseh takšnih števil enostavno ne moremo več predstavljati in da je vse skupaj nekakšno igranje s številkami. Le v tem primeru, če reduciramo števila na primerjavo z do-

jenjivimi vrednostmi, si lahko ustvarimo nazornejšo in našem pojmovanju umljivejšo podobo o vesoljstvu.

Kdor rad premišluje o problemih narave, ne bo n. pr. prav nič oporekal, da predstavlja celo las, ki ga opazujemo v mikroskopu, s stališča atomskega fizika »svet zase«. O vodni kaplji govorimo vendar pogosto, da je takšen svet. Saj svet ni samo nazven nekaj neskončnega, temveč tudi naznotraj, v vodni kaplji in v atomu, čeprav seveda z drugačne perspektive. Svet, ki ga imenujemo las, lahko smatramo tedaj za toliko in tolikokrat pomanjšano podobo sveta, ki ga imenujemo »Rimska cesta«. Ta je seveda

oktilijonkrat težja od lasu

Vzemimo pa, da bi bila tudi teža svetovja vseh Rimskih cest, vesoljnega vesolj-

stva ali tega, kar smo doslej tako imenovali, oktilijonkrat manjša, tedaj smo to vesoljstvo spremenili v navaden — kovčeg. Znanost teh stvari seveda še ni zaključila. Tako je eden najpomembnejših astronomov novejšega časa, pred nekoliko leti umrli leidski zvezdoslovec de Sitter, iz teoretskih razlogov prispel do zaključka, da je vesoljstvo dosti obsejnejše in tudi dosti težje, nego navajajo številke, ki smo jih zapisali zgoraj. Po njegovem mnenju je vesoljstvo še tisočkrat težje nego 10 oktilijonov kilogramov. Tako bi vsa naša modrost v teh pogledih in v omenjeni pomanjšavi izgledala nekako tako-le: vsa Rimska cesta bi bila velika in težka kakor očema trepalnica, svet vseh Rimskih cest bi ne bil večji in težji od potnega kovčega, a svet visoke teorije bi predstavljal soliden železniški voz...

.. MLADO JUTRO ..

Tri želje

Nekoga večera sta sedela pri ognjišču mož in žena in govorila o sreči bogatega soseda.

»Oh,« je vzdihnil on, »da bi jaz imel denarja vsaj za prvo silo! Pridno bi se lotil dela in kmalu bi si kaj prihranila.«

»Jaz bi pa bila rada zelo, zelo bogata in bi živela v zlati palači... A, kaj zidava gradove oblake, saj ne živimo več v času dobrih vil. Če bi se po svetu hodile in bi jaz katero srečala, bi takoj vedela, kaj bi si želela.«

V tem trenutku zagledata ob vratih prelepo deklico, ki z milim glasom spregovori: »Vila sem. Izpolnim vama tri želje. A premislita jih dobro, zakaj potem vama ne izpolnim ničesar več!« Nato je izginila, mož in žena pa sta z odprtimi ustmi strmela drug v drugega.

»Če bi jaz smela odločati,« se naposled oglasi žena, »že vem, kaj bi si želela: za zdaj se nič ne rečem, a mislim, da bi bilo najbolje, če bi bila lepa bogata in ugledna.«

»Toda,« ugovarja mož, »če bi imela vse to, bi bila pri tem lahko bolna, nesrečna, umrla bi morda še mlada. Pametneje bi bilo, če si želiš zdravlja, dobre volje in dolgega življenja...«

»A kaj bi z dolgim življenjem, če si siromak,« ga prekane žena. »Če bi nama vila res hotela dobro, bi nama morala izpolniti več želja, ne samo treh.«

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

511. Kaj pada v brezračnem prostoru hitreje: ptičje pero ali enako velik kos kovine?

512. Kakšne spoznavalne črke imajo švicarji na svojih avtomobilih?

513. Katero je največje trištevilčno število?

514. Sahovski problem.

Mat v dveh potezah.

515. Za lovce.

Na vprašanje, kako se je obnesel lov na zajce in jerebice, je odgovoril lovec: »Zvali, ki sem jih na lovu ustrelil, imajo 16 glav in 46 nog.« — Koliko zajcev in jerebic je lovec na tem lovu ustrelil? Rešite z enostavnim sklepanjem.

Rešitve nalog 19. t. m.:

506. »Kleopatrina igla« se imenuje egiptski obelisk, ki so ga postavili na neko londonsko nabrežje.

507. Svetločutka plast fotografskih plošč sestoji v glavnem iz bromosrebrove želatine.

508. Beseda magacin je arabskega izvora in pomeni vobče skladišče blaga, zalogo raznih potrebščin, velike prostore za shrambe, zlasti žita (silo) itd.

Pri knjižnicah in arhivih je magacin prostor za zlaganje in shranjevanje knjig in arhivnih spisov v nasprotju z upravnimi prostori. Pri muzejih je magacin prostor, kjer shranjujejo dele zakladov, ki jih trajno ali začasno ne razstavljajo.

V vojski so magacini oddelki, uradi z raznimi skladišči in zalogami (oskrbovalni, monturni, municijski itd.).

Pri tovarniškem izdelovanju na veliko, zlasti pri avtomatičnih strojih, je magacin posoda, iz katere se vodijo posamezni kosi do orodja za obdelovanje. Pri puški je tulec z nabojem.

V magnetiki se sklad tankih magnetov (lamel), položenih z istoimenskimi poli drug vrh drugega in v tej legi pritrjenih z vijaki, imenuje magnetični magacin.

Magacini so tudi specialni časopisi, zlasti je ta naslov v novejši dobi priljubljen za knjižnice z mnogovrstno zabavno in poučno vsebino.

509. Zakaj beže ribe?

Zveži številke z ravnimi črtami po njihovem vrstnem redu in dobiš odgovor.

510. Nesreča v vinski kleti

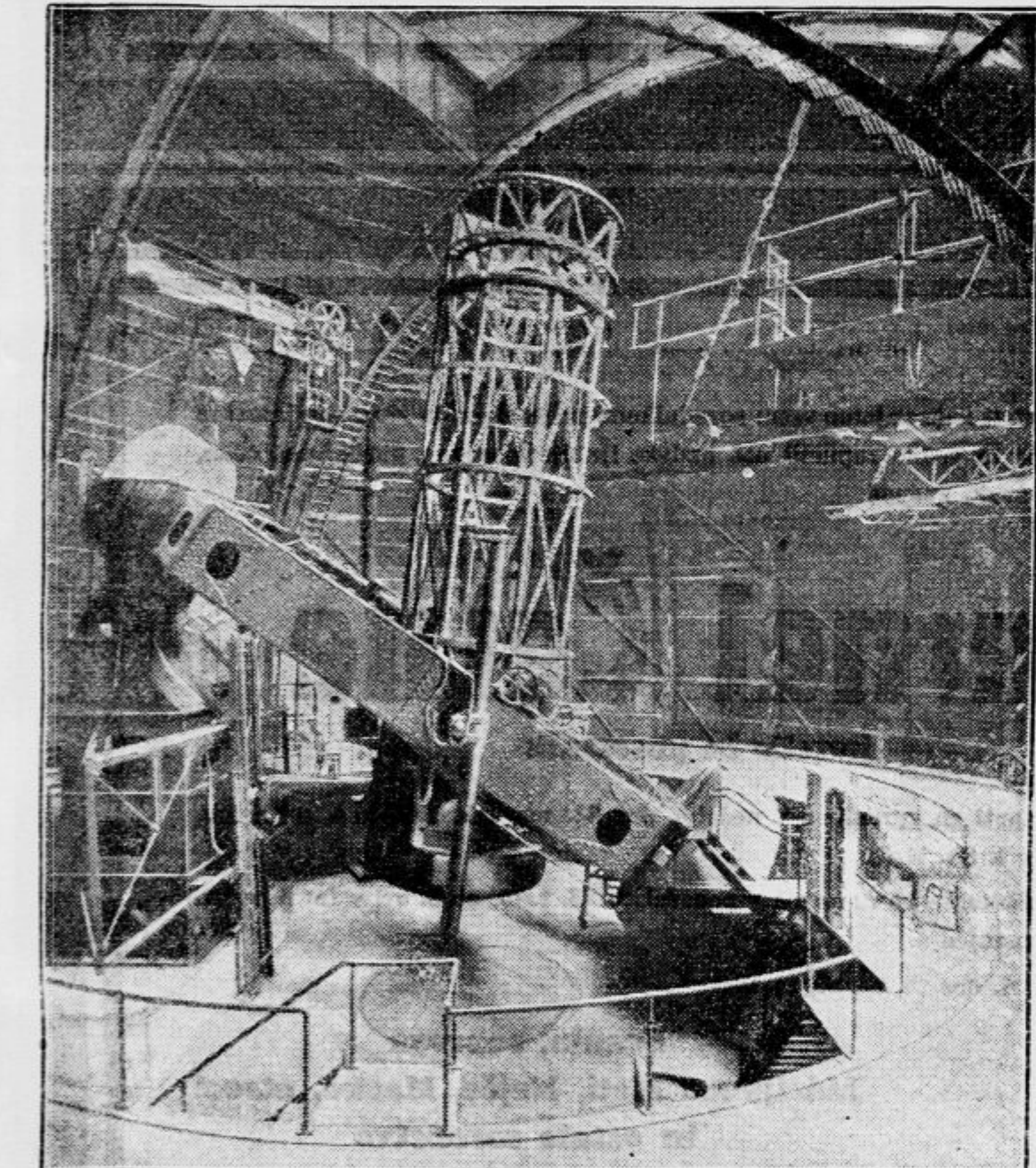
Ce bi bil vseh 9 enakih sodov prodal liter po 12 lir, bi bil izkupil tolikokrat po 12x9 = 108 lir, kolikor litrov drži vsak sod. Na izgubi bi ne bil, če bi ostalo vino (8 sodov) prodal liter po 108 : 8 = 13.50 lir namesto po 12 lir. Ker je ostalo vino dal po 14 lir za liter, je pri vsakem litru pridobil pol lire. Pri 8 sodih je pridobil skupaj 224 lir, pri vsakem sodu 224 : 8 = 28 lir. Torej je vsebina soda 28x2 = 56 litrov.

Uganka

Tam v kraljestvu črnih pačkov mnogo je pedalcikov, in v predalčkih so vrstice od desnice do leve, ko jih v stroje položijo in koleca zavrtijo, se v hitrosti vrtočljavi vse narobe v prav postavi. Belo polje, črne ptice nam prinašajo novice (Tisk.)

Spretnim risarjem

Izpolnite polja, ki so s pikami zaznamovana s svinčnikom ali pa s tušem, pa boste dobili prav zabavno slikico.

Il grande telescopio della specola di Mount Wilson — Veliki teleskop zvezdarne na Mountu Wilsonu

Neme priče ljubljanske preteklosti:

Zgodovina ljubljanske mestne hiše

II.

V ta namen so bili predloženi trije načrti, a obveljal je oni Gregorja Mačka, ki je sodeloval že pri gradnji stolnice. — Staro mestno hišo so jeli podirati dne 5. aprila 1717, a dne 16. aprila je vložil šestdeset ljubljanski župan Jakob Herendler (trговец) temeljni nov zgradbi. Izdatki zanj so znašali le osem tisoč golinarjev, ker je poklonila vsa množica potrebne opeke občini iz svoje opokarne. — Dovršena stavba je bila meščanom sila všeč ter so jo imeli za krasno. Kako pa se je mislilo o njej še v našem stoletju, naj pove kar tale stavek: »Rotovž je tako izredno dragocena umetnina, da zasluži, da bi steklo čezno poveznili.« (Besede v nekem ljubljanskem dnevniku leta 1909, ko je sklenil ljubljanski občinski svet, naj bi se sedanja mestna hiša porušila.) Vobče je bila hiša za tisto dobo kar prostorno poslopje, katero ni zadostovalo samo za zastopstvo in sploh uradne prostore, marveč še za druge namene. Tako je imelo na primer zadaj, kjer so dandanes stanovanja in registratura, dvorano, v kateri so se prirejale lahko manjše zabave, pred pustom posebno plesne, a razen nje še drugo, ki so jo najemali po navadi in večidel zgolj glumači, potujoči skozi mesto.

Ko se je začelo čez osemdeset let (1787) opažati, da je v mestni hiši zidovje in drugo, predvsem v že ruševici zgornji dvorani, jako zrahlo in izrabljeno, so morali vse prav korenito popraviti. Nadalje je bilo iz istega vzroka nujno potrebno, ukreniti vse, da se ni podrl tudi to močno poškodovani hišni stolič, ter odstraniti

(1798) kakih petdeset stotov težki balkon. In to zavoljo tega, ker se je dalo upravičeno slutiti, da se utegne sicer pripetiti nesreča, če se balkon nekega dne zruši in ubije ali pa vsaj nevarno pohabi tega ali onega slučajno mimo hitečega prehodnika. Raz ta balkon so očitali zločincem vpričo ljudstva njihova grešna dejanja ter na smrt obsojene hudodelce javno izročali krvniku.

V drugi polovici osemnajstega stoletja je zabredla mestna občina v silve dolga. Zato je ukazal c. kr. okrožni urad (kresija) magistratu, naj proda v prid izboljšav mestnega denarstva ne le vse premočnine, lastne mestu, temveč tudi rotovž. Vendar se to ni zgodilo.

Spričo čedalje bolj naraščajočega in neprestane se množčega uradnega poslovanja magistrata odnosno pridobitve zelo potrebnih pisarniških prostorov je bila mestna občina, če hoče ali noče, prisiljena, pridobiti si sosedni hiši: ob straneh rotovža. Po podatkih, ki jih je ugotovil po davčnih knjigah mestni arhivar Vladislav Fabjančič, je prišla leva hiša (zdaj Mestni trg št. 27) v mestno last leta 1650. Poprej je bila lastnina dedičev bivšega župana Jožefa Čavlija. Desno pa je prodal mestu dne 2. januarja 1891 Franc Galle. A sčasoma so postale vse tri hiše veliko premajhne za neprestano se razvijajoče uradovanje. Zato so naseljene zdaj, razen v njih, mnoge pisarne mestnega poglavarstva, kdo ve trenutno, kje vse raztreseno po mestu. Ker ne pospešuje in olajšuje to uradnega poslovanja vobče, a posebej še s strankami, pač že nujno dozoreva čas, ko bo morala

dobiti tudi Ljubljana magistratno poslopje, v katerem bodo lahko domovali pod eno streho prav vsi uradi razsežne mestne uprave.

Velikonočni potres leta 1895, tudi mestni hiši ni prizanesel, ampak jo je kakor toliko drugih stavb občutno poškodoval. Zato so jo morali temeljito popravljati.

Na podnet župana Ivana Hribarja je sklenil občinski svet dne 5. januarja 1897, preurediti veliko sejno dvorano tako, da se bo skladala njena notranjost čimbolj s celotno zgradbo. Glede izvršitve sklepa je bil usvojen načrt, ki ga je napravil arhitekt Theyer, profesor v Grazu. Dvorana je bila predelana v slogu obline italijanske renesanse ter je dobila višino, dveh nadstropij mestne hiše. Zelo pozlačena večbarvna rozeta iz kovanega železa sredi stropa omogoča zračenje dvorane, povrhu pa je vtaknjen skozi njo tudi velik, lepo izdelan lesteneč. Med stenami in stropom so lunete, ki prehajajo z le-tega na stene, porazdeljene s profili in opasi na polja. Na sprednji strani dvorane je grb ljubljanskega mesta v obilnem obrobem nakitu, a nad stranskima spodnjima oknom sta vzdignili plošč, iz rdečega belgijskega marmora. Besedili, vdolbeni na njih, se glasita: »To dvorano zidala sta v letih 1717 in 1718, ko je županov Jakob Herendler, mojstra Luigi Bombasi in Luka Mšlej.« V sedanji obliki prenovljena pa je bila v letih 1897 in 1898, ko je bil mestni župan Ivan Hribar. »Zadnja stena ima štiri plošče iz enakega marmora, na katerih se blišče v zlatih črkah priimki in imena ljubljanskih županov, od Lantherija (1504) do dr. Jura Adlešiča (1938). Stranski steni lepota oljnatih slik, katerih desna prikazuje, kako se Kranjska poklanja Ljubljani (delo Ivane Kobilčeve), leva pa pogled

na Ljubljano z Golovca (delo Ivana Vavpotiča). Nad vvhodom dvorane je galerija za poslušalce, ki jo nosijo konzole (štiri dvojnate in dve enokratni), okrašene z akantusi. Njena železna, pozlačena mrežna ograja ima sredi vsakega predelka »kartuze« z začetnico mestnega imena (L). Z obnovo dvorane je bilo izpremenjeno hkrati osrednje mestne hiše, ki je dobilo zopet balkon. Oboje skupaj je veljalo šest in trideset tisoč kron.

Nad streho mestne hiše se dviga peterostrani stolič. V njem visita manjša zvonca, katerih eden, ulit leta 1718, je vabil in klical svoje dni mestne očete k posvetovanjem, drugi pa je sto let starejši. Na stolu pa ura, pod njo pa krogla, ki predstavlja luno. Krogla je zvezana z uro mehanično tako, da kaže lunine mene. Kdor jih noče opazovati na umotvoru ponoči, jih lahko vidi pri belem dnevu.

Na rotovškem poslopju so izobešali za časa nekdanjih štirih letnih sejmov leseno roko, pritrjeno na dolgem drogu in držečo meč — znamenje sodne pravice in tržnega varstva. Na desnem hišnem podstavku je še dandanes kljuka, ki je oklepala drog z roko. Znamenje, imenovano »frega«, je zdaj v varstvu mestnega muzeja.

Naposled naj bomo omenjene še znamenitosti, ki jih hrani mestna hiša tako v notranjosti kakor na dvorišču.

Skozi veliki hišni vhod stopiš v prostrano vežo, v kateri so postavljeni štirje topovi, uliti v Paviji v letih 1780, 1811, in 1812. Še prenepravno so bili na Gradu oznanjevalci požarov v mestu in njegovi okolici ali pa tudi poveljevalci raznih slavnostnih prireditvev. Na desni strani veže je vzdignil več grbov bivših avstrijskih kronov. Iz veže drže stopnice v prvo nadstropje pred veliko sejno dvorano,

kjer vidiš doprsje cesarja Karla VI. iznad vicedomskih vrat — (ki so bila med sedanji vseučiliškim poslopjem in sedanjim Dvornim trgom) — ko je dospel skozi nje kot vladar dne 28. avgusta 1728 v Ljubljano k poklonitvi. V tem nadstropju sta tudi pod steklom modela, ki kažeta tloris Emone in Valvasorjevo Ljubljano. Na dvoriščnem pročelju magistrata so obnovljeni sgrafiti neznanega umetnika iz leta 1719, katere je strokovno lično obnovil akademski slikar Matevž Sternec leta 1931. — Pod dvoriščnim obokanim hodnikom, nasproti velikemu vvhodu, stoji čudovit vodnjak v okviru starih vrat, držeh poprej na grad. Okvir ima na sklepničku mestni grb. Vodnjak, do meseca maja leta 1939, na stopnišču grada v Božalcah nad Vičem, je Robbovo delo ter predstavlja nežnega Narcisa, ki ogleduje v zrcalu svojo podobenstvo. Izpod skale curlija studenček v plitvo oblikovano kotlanjo. Sredi dvorišča je postavljena Herkulov vodnjak, o katerem je govorja že spredaj.

Dr. Jožef Mantuani je zapisal o mestni hiši, da je: »... spomenik, ki poudarja tisto velevažno krajevno točko, kjer se je izvršil razvoj naše stolice, kjer so se naši pradedje v žalostnih in veselih dneh shajali in v težkih skrbih ukrepali o naredbah zoper sovražnike ali pa vzkipeli sre posvetovali se o sprejemu vladarjev in prijateljev, kraj, kjer so odločevali o blagu in o zlu, sodili o življenju in smrti svojih podanikov.«

Alojzij Potočnik

Inserirajte v »Jutro«

SPORT

Jutri – še enkrat na stadion

Nič kaj zadovoljni nismo odhajali z stadiona ob Dunajski cesti zadnjo nedeljo, ko sta bili odigrani prvi dve tekmi v nogometnem turnirju, ki ga je za zaključek nogometne sezone priredilo agilno vodstvo Dopolavora iz tobačne tovarne. Kakor bo našim čitateljem še v spominu, smo takrat gledali dve precej povprečni nogometni igri, od katerih je ena potekala v preveliki moči boljšega nasprotnika in je zato kmalu pa začetku mnogo izgubila na privlačnosti, druga pa je pokazala velike pomankljivosti v organizaciji, katerih kvarne posledice so vplivale na sestavo enega izmed nastopajočih, v taki obliki, da sploh ni bil več oni, ki smo ga pričakovali.

Navsezadnje je tudi res, da je namreč šlo za skromno domačo prireditev, o kateri glas ne bo šel daleč preko meje našega mesta, tako da je prav, da jih tudi mi pozabimo čimprej.

Drugo dejanje tega nogometnega turnirja pa bo kljub vsem sečram otvoritvenega dneva odigrano jutri po običajnem ključu na turnirjih s štirimi udeleženci, to je z dvema taktikama, v katerih bosta najprej nastopila oba premaganca zadnje nedelje (za drugo darilo), za njima pa oba zmagovalca (za prvo in najlepše darilo, ki ga je to pot poklonil Pokrajinski Dopolavor v Ljubljani).

Mimo vsega, kar zadnjo nedeljo ni bilo dobro, je ostalo torej pri tem, da sta premaganca prvega kola zabjaki in Ljubljana, kandidata za glavno nagrado pa Mars in enajstotica Dopolavora iz tobačne tovarne. Med moštvili, ki bosta nastopili v tekmi za tolažilno nagrado, ni težko ugotoviti zmagovalca, vendar je treba imeti pred očmi, da Ljubljana bržkone niti za ta zaključni nastop ne bo poslala svojih najboljših moči, temveč le nekatere izmed njih. Če jih bo premalo, ni seveda izključeno, da bo morda zabjak to pot prišel do svojega tako željno pričakanega uspeha, (V ostalem kaže tako, da bo odigran bržkone samo finale.) Po formi na papirju je tudi v drugi tekmi Mars velik favorit, saj so Dopolavoristi v zadnji konkurenci zaostali za njim čisto po pravici. Vsekakor pa je treba vedeti in vzeti v račun, da so baš v srečanju z Marsom v zadnjem turnirju dosegli najlepši uspeh, saj so po skoraj enakovredni igri izsilili častni remis z 1:1, ki je bil obenem tudi eno izmed redkih in ugodnih presenečenj onega tekmovalca. Če se jim kaj podobnega posreči še enkrat – volje in veselja do stvari imajo dovolj – potem bomo počasi morali priznati tudi mi, da se v njihovih vrstah naglo ustvarja nov nogometni tekmeček sredi številnih ostalih v Ljubljani, ki bi ob marljivem treningu in s primerno rutino lahko prej ali slej posegel med dogodke v našem precej skromnem nogometnem življenju. To se bo pokazalo, brž ko bodo spet na novo odzvela naša nogometna igrišča.

Po zadnjih informacijah bo odigrana samo prvenstvena tekma med Marsom in Dopolavorom z začetkom ob 15.

Dva nastopa v mednarodni areni

Čeprav se polagoma bližamo božiču, je vendarle nogometno življenje še zmerom v polnem razmahu, ne samo v domačem krogu, temveč prav tako tudi v mednarodnih arenah. Kakor že enkrat v letošnji sezoni, tako bosta tudi jutri kar dve medna-

Dražbeni oklic!

Dne 25. novembra 1942 ob deveti uri bo pri okrajnem sodišču v Logatcu, soba št. 3, dražba nepremičnin, zemljska knjiga Blekova vas vlož. št. 572, mizarška delavnica s sušilnico za les in dvoriščem za izključno ceno 46.665,67.

Po končani nepremičninski dražbi se vrši istotam prostovoljna javna dražba 5 mizar- skih strojev za izključno ceno 25.000.—.

Obe kupnini je položiti v roke sodišča in sicer glede nepremičnin v osmih dneh, glede strojev pa takoj po domiku na dan dražbe. Stroji so dobri in se lahko ogledajo pri hranitelju g. De Gleria Antonu v Dolnjem Logatcu št. 59.

Dražbeni pogoji so na vpogled pri sodišču v Logatcu in pri podpisnem kot konkurznem upravitelju, ki daje tudi potrebna pojasnila.

Logatec, dne 12. novembra 1942.

Dr. Kraševac Ciril, odvjetnik, Logatec

rodni tekmi v nogometu, in sicer ena v Bratislavi, druga pa nedaleč od tam v madžarski prestolnici.

Madžari in Turki so bolj redki partnerji in posebno o slednjih je znanih bolj malo podatkov, iz katerih bi se dalo sklepati o izidu njihovega jutrišnjega gostovanja v Budimpešti. Vsekakor vemo o turških nogometaših, da so nekajkrat nastopili v precej dobri formi izven doma, zelo nevarno pa je bilo za vsakega še tako rutiniranega nasprotnika priti po hruške na njihove terene v Istanbul. Nazadnje so bili tamkaj Bolgari in so poskusili svojo srečo trikrat, toda vse trikrat zaman. Madžari niso več tisti kakršni so bili, so pa zadnji čas deloma pomladili svoje vrste, tako da Turki računajo najbrže na pravi uspeh šele tedaj, ko bodo Madžare sprejeli doma – v revanšni tekmi in še do konca letošnjega leta.

Mali oglasi

Službodobiti

Postrežnico
sprejem takoj od 7. do 10. ure. Vprašati na Vi-dovdansk. cesti 3-1. 16108-1

Kuharico
pošteno, čisto, z letni-mi spricavali, sprejem-v dobro hišo. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Dobra hiša«. 16040-1

Postrežnico
marljivo pošteno za pol-dnevno event. cel dan, sprejme takoj. Robbova ul. 21. 16062-1

Vezalka cvetja
za cvetličarno se išče. Predstaviti se v nedeljo od 14. do 15. ure. Fran-čiškanska ul. št. 10. Be-nedik. 16082-1

Vajenci (-ke)

Čevljarskega
vajenca sprejem takoj – Kutin Josip. Trška c. 15. 16109-44

Potniki

Velik rimski zavod
za proizvajanje kemičnih zdravil išče zastopnika za prodajo svojih pro-izvodov zdravnikom v Ljubljani. Sprejemajo se tudi ponudbe surovin za kemična zdravila. Obra-čati se je na ogl. odd. Jutra pod »Hiter«. 16066-5

Pouk

Ako se želite
hitro in uspešno naučiti italijanskega jezika, pi-šite na ogl. odd. Jutra pod »Uspešna metoda«. 16079-4

Prodaj

Divji zajec!
Sadjarji, škoda na sed-nem drevo vas obvaru-je inženjer Prezljevo LEPUSIN-mazilo. Ljub-ljana, Wolfova ul. 3. 16023-6

Velika Lutzova peč
še nova, za 950 lit na-prodaj. Generator de-lavnica, Tyrševa 13. Figo-vec, levo dvorišče. 16091-6

Peči in štedilnike
nov sistem »Merkur«, 50 odstotkov prihranka, do-bavljiva za reklamno ce-no Merkur. Puharjeva ul. 6. 16090-6

Manjšo posteljo
z novim modrocem po-seni prodaj. Pokopali-ška ul. 46. pritl. 19102-6

Moške čevlje
elegantne lepe, št. 41 (nizke) takoj prodaj, Naslov v vseh posl. Ju-tra. 16096-6

Boo
črno, še nerabljeno, ve-liko, lepo, prodaj, Oglejti: Šalendrova 6 III. nadstr. 16117-6

INSERIRAJTE V »JUTRO«!

Kupim

Ročni voziček
na lojtrice, za prevaž-a-nje blaga, dobro kolar-sko delo, kupim. Ponu-dbe na ogl. odd. Jutra pod »Tudi rabljeni«. 16099-7

Otroški voziček
globok, kupim. Ponud-be na ogl. odd. Jutra pod »Dobro caranje«. 19061-7

Auto, moto

Avto
motor Diesel 60–100 Ka, 4 ali 6 cil. s prestavami, kupim. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Diesel v Ljubljani«. 16052-10

Okasion avto
luksuzni Ford, najnovel-ši model, 8 cil., prodaj. Vprašati gostinjo »Pri-Ribiču«. Vidovdansk. 2. 16114-10

Oblačila

Zimsko suknjo
moško, rukavo, ugodno prodaj. P. Rožič, krojač, Selenburgova 4. 19059-13

Pohištvo

Spalnico
v imitaciji orhove kor-e-nine, 2 krat lakirano in več kuhinjskih oprav, prodaj. Krže, mizarstvo, Vrhnika. Ogleda se v skladišču, Bleiweisova 47, poleg kavarne Majcen. 16051-12

Moderne spalnice
in kuhinjske opt. ve prodaja proti večletnem jamstvu mizarstvo Vid-mar, Vodnikova 31. 16077-12

Obri

Gospodje, pozor!
Klobučarna »Pajk« vam strokovnjaksko očisti in preoblikuje in prebarva klobuke vseh vrst po nizkih cenah. Lastna de-lavnica – Se priporoča Rudolf Pajk. Sv. Petra cesta 38. J-158-M-30

Krznol
Damski in otroški plašči, krznol za obkve in šepe, mufr, ovratniki itd. pri L. R. ot. krznarstvo, – Ljubljana, Mestni trg 5. J-188-M-30

Sobo odda

Sostanovalca
k solidnemu gospodu iščem z takoj ali s 1. dec. v lepo separirano sobo z souporabo kopal-nice Naslov v vseh posl. Jutra. 16113-23

Dve prazni sobi
za pisarno in veliko podstrešje oddam v Ko-lodvorski ulici. Naslov v vseh posl. Jutra. 16101-23

Opremljeno sobo
lepo, oddam solidnemu gospodu. Naslov v vseh posl. Jutra. 16073-23

Kot sostanovalca
sprejem gospoda s stal-no službo k gospodu, Hrenova 6, levo. 16087-23

Sobe išče

Prazno sobo
strogo separirano, event. enosobno stanovanje v centru ali v neposredni bližini, iščem. Naslov v vseh posl. Jutra. 16074-23a

Iščem
manjšo, opremljeno, se-parirano sobo po mož-nosti z gasperjem, naj-raje v bližini kolodvora. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Zeleznica«. 16-18-23a

Učiteljica
išče opremljeno sobo. Ponudbe pod »Takoje na ogl. odd. Jutra. 16160-23a

Zakonca

Iščeta opremljeno sobo
z uporabo kuhinje. Ponudbe pod »Domačina 100« na ogl. odd. Jutra. 16063-23a

Stanovanje

Prostorno
2-sobno stanovanje, kom-fortno, v centru, zame-njam za enosobno ali garsonjero. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Udobno stanovanje«. 15949-21

Stanovanja

Iščem
eno, ali večsobno stano-vanje. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Odra-sli«. 16076-21a

Izgubljeno

Izgubila se je
zlati, damski ročna ura v četrtek dne 19. XI. od 3. do pol 4. od glav-ne pošte po Selenburgo-vi do Kino Sloga. Pošte-nega najditelja se lepo prosi, naj jo odda proti lepi nagradi na ogl. odd. Jutra. 16068-28

Damsko rokavico

sivo, sem izgubila v Pre-brnovi ulici. Pošten naj-ditelj se naprosi, da jo odda v ogl. odd. Jutra. 16064-28

300 Lir

nagrade nudim za vrni-tev izgubljene zlate za-pestne verzičke s tremi obeski, izgubljene v tramvaju od Viča do Po-šte. Izroči naj se pri bla-gajni kavarne »Pre-šeren«. – Drag spomin. 16072-28

Izgubila se je
rdeča denarnica pred le-karno Ustari. Ker je last-revne ženske, se na-proša najditelja, da jo vrne v upravo Jutra. Gotovino lahko obdrži. 16078-28

Pridelki

Lepo sušene krljice
prodaj. Gerbičeva ul. 28. Kolenja. 16094-33

Glasbila

Pianino
ali kratek klavir kupim. Mikluš, Wolfova ul. 10-I. 16103-26

V najem

vzamem čimprej dober pianino ali klavir. Naslov v vseh posl. Jutra. 16065-26

Živali

Race
bele, velike, kokoši in morske prašiče pro-daj. Riharjeva 2, za Obrtno šolo ob Guda-šnici, prva hiša bez most. 16036-27

Razno

Vloge in prošnje
italijanski sestavlja, prepušča, razmnožuje, iz-kuje vse informacije in raz-ne osebe usluge »SERVIS BIRGO, Ljubljana, Sv. Pe-tra c. 29. J-189-M-37

Globoko potrži naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem žalostno vest, da nas je za vedno zapustil naš nadvse ljubljeni soprog, skrbni atek, brat, stric in svak, gospod

Franc Ocvirk

mesar in posestnik

Na zadnji poti ga spremimo v nedeljo, dne 22. novembra ob 4. uri popoldne z žal, na pokopališče k Sv. Križu.

LJUBLJANA, dne 20. novembra 1942.

Globoko žalujoča supruga z otroci

Globoko potrži naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem žalostno vest, da nas je za vedno zapustil naš nadvse ljubljeni soprog, skrbni naš očka, brat, stric in svak, gospod

Jernej Černe

hotelir in posestnik

Na zadnji poti ga spremimo v nedeljo, dne 22. novembra ob 1/2 4. uri z žal, na pokopališče k Sv. Križu.

Maša zadušnica se bo darovala v ponedeljek 23. t. m. ob 8. uri v farni cerkvi Marijinega Oznanjenja.

LJUBLJANA, dne 20. novembra 1942.

Franja, supruga
Marijanca Meti, Nejče, Marko, otroci
in ostalo sorodstvo

P. G. Wodehouse: 30
PODJETNI SAM

Kay je z nezaupljivim očesom vzdržala njegov pogled. Ta mah je sovražila vse mlade moške, in v prvem vtisu novega došleca ni bilo ničesar takega, da bi ga bilo moglo izvesti iz njene mrznje. Narobe, njegovo nezaželeno pojavljanje jo je celo dražilo.

Če smemo naprtiti tudi trdki bratov Coen v Covent Gardenu košček krivde, bi utegnili biti v tem, da časih prodaja svojim odjemalcem oblačila, ki jih ne moreš brez kazni deti nase, ne da bi si omislil tudi »banjo« in slammik s škrlatnordečim trakom. Na ulici, sredi množice, si ogledujemo ljudi pač precej drugače kakor v uredniški pisarni. In Sam si je bil izbral baš eno teh oblek. Ko bi bil imel namen, nastopiti v kakem zabavišču kot pevec črnihskih popevk, bi bila njegova vnanost idealna, toda mlademu gentlemanu po londonskem okusu se nikakor ni prilagala. Ni čudo, da ga je Kay zaničljivo premerila z očmi.

Sam po svoji strani pa je gledal mladenko z ne-prikritim, strmečim občudovanjem. Tista fotografska reprodukcija bi ga bila morala že pripraviti na nekaj res posebnega iz področja ženske lepote; zdaj, ko je gledal z izbuljenimi očmi, podobnimi dvojici srednjevelikih obločnic, pa se mu je zdela ta reprodukcija žalitev, oskrumba in sramotilna

karikatura. Dekle, ki je stalo pred njim, je bilo in malo osupljivo. Trojanska Helena se ni mogla niti od daleč primerjati z njo. Zamaknjeno ji je zrl v bleščeče oči, ne sleteč, da se blešče od srda; kakor očaran je gledal živo barvo, ki ji je polivala lica, ne vedoč, da je ta rdečica samo izraz nejevolje nad njegovim bolščanjem, ki traja že dobršnih tri in trideset sekund.

Gospod Wrenn je bil tisti, ki je prvi pretrgal molk.

»Zelite kaj?« je vprašal.

»Kaj?« je odgovoril Sam.

»Vprašal sem, ali vam morem s čim ustreči.«

»Aa?«

Tu se je Kay obrnila proti oknu, in kakor hitro je prenehal vpliv njenih oči, se je Sam prebudil iz svoje »trance«. Šele zdaj je opazil, da stoji pred sivolasim možem, ki ga je nedoločno zagledal, ko je »pred nekaj urami« stopil v sobo, in da ga ta mož pravkar ogovarja.

»Kaj pravite?«

»Ste hoteli govoriti z menoj?«

»Da,« je odgovoril Sam. »Da, da, z vami.«

»Zastran česa?« je potrpečljivo vprašal gospod Wrenn.

To preprosto, a neposredno vprašanje je zado-stovalo, da se je Samu zjasnilo v možganih.

»Prišel sem iz Amerike, da stopim v uredništvo Pykovega »Home Companiona«.

»Kaj pravite!« je presenečeno vzklil gospod Wrenn.

»Isto želi tudi lord Tilbury.«

»Lord Tilbury?«

»Da, on sam. Ta mah prihajam iz njegove pi-sarne.«

»Toda lord Tilbury mi ni nikoli nič omenil za-stran vas, dragi gospod...«

»...Shotter,« je Sam dodal. »Seveda ne, ker sem šele pred nekaj minutami sam uredil vso stvar.«

Gospod Wrenn je bil vljuden mož; čeprav je mi-slil, da se mlademu človeku blede, mu tega vendar ni pokazal:

»Vsekakor bo najbolje, da se prej pomenim z lordom Tilburyjem,« je rekel in vstal. »Ja hipec vas pustim s svojo nečakinja, gospodično Der-rickovo. Kay, dragica,« je nadaljeval in se obrnil k deklici, »to je gospod Shotter.«

Odhod nezaželenega tretjega in nepričakovano nagli nastop »minute v štiri oči,« ki se Sam trenu-tek poprej nanjo še misliti ne bi bil upal, je po-vzročil kratek molk. Kay se je odtrgala od okna in stopila k pisalni mizi.

»Pravite, da ste prišli iz Amerike?« je vprašala, poigravaje se s strličevim uredniškim svinčnikom. Radovedna ni bila niti malo, le mislila je, da je kolikor toliko njena dolžnost, zaplesti mladega člo-veka v pomenek.

»Iz Amerike, da, tako je,« je Sam zajecjal.

»In je zdaj prvič, da ste na Angleškem?« je še vprašala Kay, premagujoč se, da ne bi zezehala.

»O ne. Saj sem tukaj študiral.«

»Res? Kje pa?«

»V Wrykyn,«

Kayin zaničljivi izraz se je nekoliko popravil. Z očitnim zanimanjem je pogledala Sama.

»Sveta nebesa!« je vzklilknila. »Torej je res?«

Neki prijatelj mi je prav snodi pravil o vas. Go-spod Willoughby Braddock...«

»Kaj, tudi vi poznate Bradderja?« je zavzeto vprašal Sam.

»Od rojstva ga poznam.«

Sama se je polastil občutek blaženstva, ki ga je bilo vzlic njegovi določnosti težko opredeliti. Če je očarljiva deklica poznala dobrega Bradderja, je bilo po tem takem samoumevno, da si privoščita razkošje pomenka, ki mu bo dobri Bradder pred-met.

Ob tej misli se mu je zazdelo, da je uredniško pisarno »Home Companiona« mahoma zalil najlepši solnčni sijaj. Bilo je, kakor da bi ptički žvrgoleli izpod stropa in kakor da bi nevidne harfe in gosli pošiljale svoje sladke zvoke v nebo.

»Ze otroka sva bila tovariša,« je ponovila Kay.

»Kak krasen dečko!«

»Torej poznate starega Bradderja?« je vprašal.

»Da, ljubezniva duša je.«

»In prijatelj, da malo takih!«

»Čista resnica.«

»Fant in pol!«

»Tako je. A dajte, gospod Shotter, povejte mi,« je Kay prekinila Bradderjev življenjepis, »ali se nemara spominjate tudi nekega Clauda Batesa?«

Samu se je stemnil obraz. Dasi je bil čas že ublažil mučni dojem srečanja pri »Jeznoritem siru,« ga vendar še ni bil povsem izbrisal.

»Da, poznam ga,« je suho odvrnil.